

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

”NYT OSAAN AUTTAA IHMISIÄ”

Ensiapuopetuksen järjestäminen alakouluikäisille lapsille

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja tereysala
Hoitotyön koulutusohjelma
Hoitotyön sv
Terveystenhoitotyön sv
Opinnäytetyö
Syksy 2014
Vappu Salonen
Annika Virtanen

Lahden ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma

SALONEN, VAPPU,
VIRTANEN, ANNIKA:

”NYT OSAAN AUTTAA IHMISIÄ”
Ensiapuopetuksen järjestäminen
alakouluikäisille lapsille

Hoitotyön ja terveydenhoitotyön suuntautumisvaihtoehdon opinnäytetyö, 44
sivua, 5 liitesivua

Syksy 2014

TIIVISTELMÄ

Tämä toiminnallinen opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Jyrängön koulun kanssa, joka sijaitsee Heinolassa. Opinnäytetyön tavoitteena oli järjestää ensiapuopetusta viidesluokkalaisille lapsille. Opinnäytetyön tarkoituksena oli, että lapset saavat ensiapuvalmiuksia ja tietoa kuinka toimia ensiaputilanteissa. Ensiapuopetus toteutettiin kahtena päivänä. Opetuspäivien välissä oli viikon tauko, jotta oppilaat ehtivät sisäistää opittuja asioita. Opetuksessa hyödynnettiin sovelletusti tutkivaa oppimista sekä ongelmalähtöistä oppimista. Ensiapuopetus toteutettiin syksyllä 2014.

Opinnäytetyö sisälsi määrällisen tutkimuksen osuuden. Tutkimus toteutettiin ensiaputietojen kartoitus -kyselylomakkeella ennen ja jälkeen ensiapuopetuksen. Kartoituksen tulosten perusteella voidaan sanoa, että oppilaiden ensiaputiedot kehittyivät opetuksen myötä. Oppilailta kysyttiin palautetta opetuksesta. Palaute oli positiivista ja oppilaat kokivat oppineensa uusia asioita.

Ensiapuopetuksessa käytetyt materiaalit koottiin kansioon sekä sähköiseen muotoon muistitikulle. Harjoituksissa käytetyt ensiaputarvikkeen kerättiin laatikkoon. Nämä kaikki annettiin yhteistyökumppanin käyttöön.

Opinnäytetyön opetustapaa ja ensiapuopetusmateriaalia voidaan soveltaa mahdollista jatkokäyttöä varten. Ensiapuopetus harjoituksia voidaan hyödyntää sekä kehittää erilaisille ryhmille sekä toimintaympäristöihin. Jatkokehittämishaasteeksi ehdotetaan tutkimaan millainen opetustapa tukee lapsen ensiaputaitojen oppimista parhaiten, millaiset ovat alakouluikäisten lasten ensiaputaidot sekä millaisia ensiaputaitoja alakouluikäisten lasten tulisi osata.

Avainsanat: ensiapu, lapset, ohjaus, opetus, alakoulu.

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Nursing

SALONEN, VAPPU
VIRTANEN, ANNIKA

"NOW I CAN HELP PEOPLE"
Organizing First Aid education
for primary school children

Bachelor's Thesis in Nursing and Public Health Nursing, 44 pages, 5 pages of
appendices

Autumn 2014

ABSTRACT

This functional study was carried out in cooperation with Jyrängön school, which is located in Heinola. The aim of this thesis was to organize first aid teaching to fifth grade children. The purpose of this thesis was that the children get first aid skills and knowledge of how to deal with first aid situations. First aid teaching was carried out on two different days. The teaching days were separated by a week of rest, so the students had time to internalize the information learned. An applied investigative learning and problem-based learning were used in teaching. The first aid teaching was carried out in the autumn of 2014.

The thesis contained the quantitative part of the study. The research was carried out mapping the first aid skills with a questionnaire before and after the first aid teaching. According to the survey results, it can be concluded that the students' first-aid skills developed during the teaching. Some feedback on teaching was collected from the students. The feedback was positive and students learn new things.

First aid teaching materials were collected in a folder and in electronic format. The first aid supplies used in the training were collected in a box. These all were given to the partner.

The teaching style of the thesis and first-aid training material can be adapted to allow for further use. First aid teaching exercises can be utilized to develop different groups and contexts. A further research topic could be to survey what kind of teaching method supports children's learning of first aid skills best, what are the primary school-age children's skills of first aid and what kind of first aid skills primary school children should have.

Key words: first aid, children, guidance, teaching, primary school.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	2
2.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	2
2.2	Määrällinen tutkimus	2
2.3	Tavoitteet ja tarkoitus	3
2.4	Tiedonhankinnan kuvaus	3
3	ALAKOULUIKÄISEN LAPSEN KASVU JA KEHITYS	5
3.1	Psykososiaalinen kehitys	5
3.2	Fyysinen kehitys	6
4	LASTEN LIKUNTATAPATURMAT JA NIIDEN EHKÄISY	8
4.1	Tapaturmat	8
4.2	Ennaltaehkäisy	10
5	ENSIIVUN MÄÄRITELMÄ JA TOIMINTAPERIAATTEET	12
6	OHJAAMINEN JA OPETTAMINEN	14
6.1	Ohjaustaidot	14
6.2	Tutkiva oppiminen ja ongelmalähtöinen oppiminen	15
7	OPINNÄYTETYÖN ETENEMINEN	19
8	ENSIAPUOPETUS	21
8.1	Totetutusympäristön kuvaus	21
8.2	Ensiapuopetuksen toteutuminen	22
9	ARVIOINTI JA POHDINTA	31
9.1	Ensiapukartoituksen tulokset	31
9.2	Palautteiden käsittely	32
9.3	Pohdinta	34
9.4	Eettisyys ja luotettavuus	36
9.5	Jatkokehittämishaasteet	38
	LÄHTEET	40
	LIITTEET	45

1 JOHDANTO

Koulutapaturmista noin kolmannes tapahtuu liikuntatunneilla ja miltei puolet välitunneilla. Alakouluikäiset alimpia luokkia käyvät ovat useimmiten niitä, joille välituntitapaturmat sattuvat. Koululaisten iän kasvaessa liikuntatapaturmat lisääntyvät verraten välituntitapaturmiin. (Koulutapaturmat 2014.) Tämä tieto tuki opinnäytetyön tarkoitusta.

Opinnäytetyön tavoitteena oli järjestää ensiapuopetusta viidesluokkalaisille lapsille Jyrängön koulussa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli, että lapset saavat ensiapuvalmiuksia ja tietoa kuinka toimia ensiaputilanteissa. Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena yhteistyössä Jyrängön koulun kanssa. Toteutus tapahtui syksyllä 2014, jolloin järjestettiin ensiapuopetusta viides luokkalaisille oppilaille. Ensiapuopetus toteutettiin kahtena päivänä. Opetuksessa hyödynnettiin sovellettuna tutkivaa oppimista sekä ongelmalähtöistä oppimista. Oppilaiden ensiaputaitojen kehittymistä tarkasteltiin ensiaputaitojen kartoituksella, joka toteutettiin ennen ja jälkeen ensiapuopetuksen. Kartoitus oli opinnäytetyön määrällinen tutkimus.

Heinolassa sijaitsevassa Jyrängön koulussa on aloitettu panostamaan vuodesta 2005 alkaen liikuntaan ja terveystieteeseen, joiden tarkoituksena on toimia luonnollisena osana lapsen arkea ja toimintakulttuuria. Tämä näkyy koulun toimintakulttuurissa pidempinä välitunteina ja liikuntatunteina huomioiden eri ikäryhmät. (Heinolan kaupunki 2014.) Koulun liikuntapainotteisuus ja terveystieteiden innostivat meitä kysymään koulua yhteistyökumppaniksi.

Ensiapu on aiheena ajankohtainen, koska ensiaputaitoja tarvitaan arkielämässä. Lapsilla on myös hyvä olla ensiapuvalmiuksia, jotta he osaavat toimia erilaisissa ensiapua vaativissa tilanteissa. Onnettomuus- tai tapaturmapaikalla ensiavun antaja on usein maallikko.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Tämä opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena. Työ sisälsi myös tutkimuksellisen osuuden. Toiminnallinen osuus piti sisällään ensiapuopetusta alakouluikäisille ja määrällinen osuus toteutui opetuksen yhteydessä järjestettynä ensiaputietojen kartoituksena ennen ja jälkeen ensiapuopetuksen. Tämä mahdollisti tässä työssä oppimistulosten tarkastelun.

2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on ammattikorkeakoulun tutkimuksellisen eli laadullisen tai määrällisen tutkimuksen vaihtoehto. Toiminnallisen opinnäytetyön voi toteuttaa käytännön toiminnassa pidettävänä tapahtumana, esimerkiksi messuosastona tai puuhapäivänä lapsille/nuorille, alasta riippuen. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena voi syntyä esimerkiksi opas, vihko, kansio, kirja, cd/dvd tai johonkin tilaan järjestetty tapahtuma tai näyttely. Käytännön toteutuksen ja raportoinnin yhdistyminen ovat ammattikorkeakoulussa tehdyssä opinnäytetyössä suuressa osassa. Raportointi tulisi tapahtua hyödyntäen tutkimusviestintää. (Vilka & Airaksinen 2003, 9.) Toiminnallisen opinnäytetyön tästä työstä teki ensiapuopetuksen järjestäminen viidesluokkalaisille lapsille.

2.2 Määrällinen tutkimus

Kvantitatiivinen tutkimus on sosiaali- ja yhteiskuntatieteissä paljon käytetty määrällinen tutkimusmenetelmä, jonka alkuperä on lähtöisin luonnontieteistä. Keskeisiä piirteitä kvantitatiivisessa tutkimuksessa ovat aiemmin tehdyistä tutkimuksista muodostuneet johtopäätökset, teoriat, määritetyt käsitteet, hypoteesit ja koejärjestelyt tai suunnitelmat aineiston keräämistä varten. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa keskeistä on myös koehenkilöiden valinta, joka pitää sisällään heidän määrittelystään tarkat tiedot. Taulukkomuotoon kootut muuttujat, aineiston tilastolliseen muotoon tuottaminen ja sen tulkinta ilmenevät myös kvantitatiivisessa tutkimuksessa kulmakivinä. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 139-140.)

Ominaista tutkimukselle on myös siinä näkyvä tarkoitus, joka ohjaa tehtäviä valintoja tutkimusstrategiassa. Tutkimusstrategiaa voidaan pohtia hyödyntäen erilaisia kysymyksiä. Tutkimuksen tarkoitusta voidaan kuvata neljän piirteen kautta, joita ovat; kartoittava, selittävä, kuvaileva tai ennustava piirre. (Hirsijärvi ym. 2000, 137-138.) Kvantitatiiviseen kyselytutkimukseen vastaajien tulee kuulua todelliseen kohderyhmään, jotta tutkimuksen vastaukset ovat luotettavia. Määrällisessä kyselytutkimuksessa täytyy olla myös riittävän suuri vastaajamäärä, jotta vastaukset voidaan yleistää perusjoukkoon. (Kananen 2008a, 12–13.) Tässä opinnäytetyössä määrällinen tutkimus toteutettiin ensiaputietojen kartoituksena ennen ja jälkeen ensiapuopetuksen.

2.3 Tavoitteet ja tarkoitus

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on toimia käytännössä ohjeistuksena, oppaana ja toimintatapojen järkeistämisenä. Opinnäytetyön olisi hyvä olla työelämälähtöinen, käytännönläheinen ja tutkimuksellisella asenteella toteutettu. Myös alan tietojen ja taitojen hallintaa on osoitettava riittävällä tasolla. (Vilka & Airaksinen 2003, 9-10.)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli järjestää ensiapuopetusta viidesluokkalaisille lapsille Jyrängön koulussa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli, että lapset saavat ensiapuvalmiuksia ja tietoa siitä kuinka toimia ensiaputilanteissa.

2.4 Tiedonhankinnan kuvaus

Opinnäytetyön tietoperustaa varten käytiin Lahden ja Heinolan kirjastoissa etsimässä aiheeseen sopivaa kirjallisuutta. Tietoa etsittiin hakusanoilla kasvu, kehitys, lapsi, tapaturmat, ensiapu. Tiedonhankintaklinikalle osallistuttiin 5.5.2014 Fellmanniassa, jotta saatiin apua tiedonhankintaan eri tietokannoista. Tietoa kerättiin helmikuun alusta lokakuun loppuun. Tietoperusta oli melkein valmis syyskuun alussa, jonka jälkeen sitä täydennettiin ja hiottiin.

Opinnäytetyöhön kerättiin lähteitä esimerkiksi Nelliportaalista ja Terveysportista. Hakusanoina käytettiin lapset, kasvu, kehitys, ensiapu, opetus, ohjaus, ongelmaperustainen oppiminen, tutkiva oppiminen, tapaturmat, ennaltaehkäisy.

Sanoja käytettiin yksin ja yhdessä. Sanoja myös katkaistiin hakuja varten. Katkaistuja sanoja käytettiin yhdessä, kuten laps? ja ensia?, laps? ja kehit?. Englanniksi hakusanoina käytettiin first aid, child, problem based learnig.

Tiedonhaun perusteella voidaan sanoa, että ensiapuun liittyen on tehty todella paljon opinnäytetöitä. Theseus on Suomen ammattikorkeakoulujen julkaisuarkisto, joka sisältää opinnäytetöitä sekä julkaisuja verkossa (Theseus 2014). Theseuksesta löytyi 13.5.2014 hakusanalla ensiapu hakutuloksia 1879.

3 ALAKOULUIKÄISEN LAPSEN KASVU JA KEHITYS

Lapsuus ja nuoruus jaetaan ikäkausiin joita ovat: vastasyntynyt (0-28 vrk), imeväisikäinen (0-1 v), varhaisleikki-ikäinen (1-3 v), myöhäisleikki-ikäinen (3-6 v), kouluikäinen (7-12 v) ja nuori (12-18 v) (Storvik-Sydänmaa, Talvensaari, Kaisvuo & Uotila 2012, 11). Tässä opinnäytetyössä alakouluikäinen käsitetään noin 7-12 vuotiaaksi. Tarkemmin perehdytään 9-12 vuotiaisiin esimurrosikäisiin lapsiin.

Lukemisen ja kirjoittamisen taidot suomalaiset lapset oppivat yleensä nopeasti, viimeistään ensimmäisenä kouluvuonna. Nämä taidot hallitaan hyvin jo toisella ja kolmannella luokalla. (Siiskonen 2010, 5.)

3.1 Psykososiaalinen kehitys

Lapsi viettää kouluiässä paljon aikaa ikätovereidensa seurassa. Merkittävä osa sosiaalistumista ovat lasten keskinäiset suhteet. (Lindholm-Ylänne, Niemelä, Päivänsalo & Tynjälä 2005, 68.) On tavallista, että 11-12 vuoden ikään asti lasten yhteistoiminnassa joku tai jotkut lapset dominoivat toisia (Takala & Takala 1980, 199). Kavereiden ja vanhempien käsitykset alkavat kilpailla keskenään. Lapsi kaipaa aikuisen tukea ja hellyyttä, mutta voi olla hyvinkin tarkka siitä milloin ja missä hellyyttä saa antaa. Lapsi on aktiivinen ja häntä kiinnostavat kaverit ja harrastukset. Mielen myllerrykset eivät välttämättä vielä näy päällepäin. 10-12 vuotias lapsi kyselee usein "Kuka ja mitä minä olen?". (Autio & Kaski 2005, 32.) Lapset alkavat yhdeksän ikävuoden jälkeen suhtautua kielteisesti aikuiseen, joka toimii eri tavalla kuin opettaa (Takala & Takala 1980, 200).

Kouluikäinen lapsi tunnistaa ja ilmaisee tunteitaan suhteellisen vivahteikkaasti. Kouluikäinen kykenee monipuoliseen tunteiden säätelyyn. Hän pystyy säätelemään tunteiden ilmaisua sosiaalisten tilanteiden mukaisesti monissa erilaisissa tilanteissa. Hän myös arvioi tunteiden ilmaisun vaikutusta toiseen ihmiseen ja harjoittelee toisen ihmisen tunteiden säätelyä esimerkiksi käyttäytymällä hyvin että ystävä ei suuttuisi. Hän pohtii omia tunnekokemuksiaan, tunnistaa niiden syntymisen ja kehittymisen sekä tietoisesti pohtii keinoja, joilla niitä voisi säädellä. (Lindholm-Ylänne ym. 2005, 71.)

Piaget'n kongitiivisessa teoriassa on neljä vaihetta: sensomotorinen, esioperationaalinen, konkreettisten operaatioiden ja formaalien operaatioiden vaihe. Neljäs vaihe alkaa n. 11-12 vuoden iässä ja siinä kehittyy kyky tehdä johtopäätöksiä ilman konkreettisia havaintoja. Piaget'n mukaan kaikki eivät tätä vaihetta välttämättä saavuta. (Lindholm-Yläne ym. 2005, 83.) Lapsi pystyy tekemään päätelmiä, joissa lopputulos on erilainen kuin hänen oma mielipiteensä. Vaikka lähtökohta on tosiseikkojen vastainen, lapsi kykenee päättelemään virheettömästi. (Takala & Takala 1980, 128.) Lapsi pystyy muodostamaan käsitteitä, muuntamaan konkreettisia kokemuksia sanalliseen ja symboliseen muotoon. Erilaisia monimutkaisia ongelmia ratkaistessaan hän arvoi mahdollisia vaihtoehtoja. Hän pystyy ottamaan huomioon samanaikaisesti useita tekijöitä ja niiden välisiä yhteyksiä ja yhteisvaikutuksia. (Lindholm-Yläne ym. 2005, 83.)

Esimurrosikäinen lapsi kykenee kehittyessään noudattamaan ajattelussaan loogisia perussääntöjä. Lapselle muodostuu taito ymmärtää yksilöllisiä asioita paremmin sekä taito käsitellä tunteitaan ja kokemuksiaan. Lapsen saadessa perusteluita asioille hän pystyy myös vaihtamaan mielipidettään. (Autio & Kaski 2005, 31.)

Esimurrosikäinen lapsi, ei kykene itsenäisesti erottelemaan oikeata ja väärää, jos ympäristöstä tulee televisio- ja virtuaalipelien kautta jatkuvasti moraaliltaan ristiriitaista todellisuutta. (Autio & Kaski 2005, 31-33.) 5-10 vuotias lapsi on motivoitunut ja kiinnostunut oppimaan (Puura 2014).

3.2 Fyysinen kehitys

Esipuberteetti-ikäinen lapsi vertailee itseään muihin. Kehon muutokset, kuten pituuskasvu, aiheuttavat uutta opettelua ja hakemista jo opituissa taidoissa. Yleensä tämän ikäiset lapset ovat liikunnallisesti taitavia. Lasten välillä alkavat näkyä motoriset erot aiempaa selvemmin ja liikuntaa harrastavat erottuvat liikuntaa harrastamattomista. (Autio & Kaski 2005, 31.) Tyttöillä murrosikä alkaa 8-13 vuotiaana, yleensä poikia aikaisemmin (Väestöliitto 2014). Tyttöillä esipuberteetti voi näkyä rintojen kasvuna ja kuukautisten alkamisena (Autio & Kaski 2005, 31). Pojilla murrosikä alkaa 9-13- vuotiaana (Väestöliitto 2014). Murrosikä näkyy pituuskasvuna, äänenmurroksena ja karvoituksen lisääntymisenä. Lapsi saattaa myös hämmentyä nopeasta pituuskasvusta ja

kehossa tapahtuvista muutoksista. Tällöin lapsi joutuu myös opettelemaan uudelleen jo aiemmin opittuja liikkeitä. (Autio & Kaski 2005, 31.)

Tässä osiossa perehdyttiin kohderyhmän kasvuun ja kehitykseen, jotta ymmärrettiin millaisia muutoksia lapen kokonaisvaltaisessa kehityksessä tapahtuu. Näin saatiin ymmärrystä ikäryhmän ajatusmaailmasta sekä pystyttiin lähestymään lapsia kehitykseen tasoon sopivalla tavalla.

4 LASTEN LIIKUNTATAPATURMAT JA NIIDEN EHKÄISY

Tapaturmien ehkäisyyn liittyviä asenteita, tietoja ja taitoja lapset ja nuoret oppivat kodin lisäksi kouluissa ja oppilaitoksissa. Valmiuksia he saavat oppituntien lisäksi toimiessaan osana opiskeluympäristöä ja sen turvallisuuskulttuuria. (Tapaturmien ehkäisy kouluissa ja oppilaitoksissa 2014.) Keskeisin tapaturmien ehkäisyä ohjaavista laeista peruskoulussa on perusopetuslaki 628 (Perusopetuslaki 628/1998). Tapaturmien ehkäisy sisältyy myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin, kunta- ja koulukohtaisiin opetussuunnitelmiin sekä kouluterveydenhuollon laatusuositukseen. (Paavonheimo 2007-2009, 19.)

4.1 Tapaturmat

Lounamaa ym. (2005, 52, 54) tutkivat hankkeessaan koulujen turvallisuutta, koulutapaturmia sekä menetelmiä koulutapaturmien vähentämiseksi ja turvallisuuden parantamiseksi. Hankkeesta selvisi, että koulutapaturmia sattuu eniten välituntien (46 %) ja liikuntatuntien (29 %) aikana. Tapaturmapaikoissa oli jonkin verran eroa tytöillä ja pojilla sekä alaluokkalaisilla ja yläluokkalaisilla. Liikuntatunneilla sattuvien tapaturmien osuus on suurempi tytöillä (39 %) kuin pojilla (29 %). Välituntitapaturmien osuus oli alaluokkalaisilla suurempi (49 %) kuin yläluokkalaisilla (25 %). Liikuntatapaturmat olivat siis toiseksi yleisin tapaturmatyyppi. Pallopeleissä sattui lähes 2/3 liikuntatapaturmista ja etusijalla lajeista olivat koripallo, jalkapallo ja sähly. Liikuntavammojen syntyyn ja ehkäisyyn tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota kouluissa.

Salmisen, Lounamaan ja Kurenniemen (2004) artikkelissa tarkastellaan koulutapaturmia kyselytutkimuksen ja tapaturmien rekisteröinnin perusteella. Nämä toteutettiin vuosina 2002-2003. Tapaturmien rekisteröinti toteutettiin yhdeksässä peruskoulussa. Kyselytutkimus lähetettiin 380 kouluun ja täytettyjä vastauksia tuli 138. Vastausten mukaan oppilaille sattui yhteensä 578 tapaturmaa lukuvuoden aikana. Koulutapaturmien vammoista kaksi kolmasosaa oli haavoja, vajaa viidesosa oli murtumia ja joka kymmenes tapaturma oli venähdys. Tapaturmat johtivat yhteensä 239 poissaolopäivään. Tapaturmailmoituksia täytettiin yhteensä 267 kappaletta ja se tarkoittaa, että lukukauden aikana 9,3 %

oppilaista joutui tapaturmaan. Kaksi kolmasosaa tapaturmista sattui pojille ja yksi kolmasosa tytöille. Alaluokille sattui 145 tapaturmaa, yläluokilla 90 ja kouluissa, joissa on sekä ala- että yläluokat yhdessä 36. Tapaturmista lähes puolet sattui välitunnilla ja kolmannes liikuntatunneilla.

Kouvolassa on kehitetty internetpohjainen tapaturmien seurantaohjelma TAPE.

Kouvolassa tehtiin tutkimus tapaturmista kyseisen ohjelman avulla.

Tutkimuksessa oli mukana 19 alakoulua, jotka käyttivät aktiivisesti TAPE-ohjelmaa. Tapaturmatietoja seurattiin viisi lukukautta vuosina 2008-2010.

Tapaturmia raportoitiin 588. Näistä 55 % sattui pojille. Tytöillä tapaturmia oli eniten ikävuosina 9 (19 %), 10 (21 %) ja 11 (21 %). Pojilla niitä oli eniten 10-vuotiaana (21 %). Tapaturmista 81 % tapahtui väli- tai liikuntatunneilla ja yleisin tapaturman sattumispaikka oli koulun piha-alue. (Pauna, Karjalainen, Nurmi-Lüthje, Strömmer & Lüthje 2012.)

Tavallisimpia sairaalahoitoa vaativia tapaturmia lapsilla ja nuorilla ovat kaatumiset ja putoamiset. Alle 13-vuotiailla nämä ovat tavallisempia kuin sitä vanhemmilla. Suurin osa kaatumis- ja törmäämistapaturmista sattuu liikuntatilanteissa. Kansallisen liikuntaturvallisuustutkimuksen mukaan liikuntatapaturmista hoidetaan suurin osa kotona. (Markkula & Öörni 2009, 39-40.) Suurin lasten ja nuorten tapaturmaisesta terveyden menetyksen aiheuttaja Suomessa ovat liikenneonnettomuudet. Tutkittavassa ikäryhmässä suurimman osan tapaturmaisista kuolemista aiheuttaa liikenne. Se on myös toiseksi yleisin syy sairaalan vuodeosastohoitojaksoihin. (Markkula & Öörni 2009, 28.)

Irlannissa tehdyssä tutkimuksessa (Abernethy, MacAuley, McNally & McCann 2003) tutkittiin urheiluvammojen nykyisen johdon kiinnostusta asiantuntemukseen sekä opettajien ja valmentajien koulutukseen. Tutkimukseen valittiin satunnaisesti 450 koulua Pohjois-Irlannista ja Irlannin tasavallasta ja näistä 333 koulua vastasi postikyselyyn. Liikunnan opettajilla ei ollut ajan tasalla olevaa ensiapukoulutusta 37 %:ssa kouluista. Välittömään hoitoon vaadittavia tarvikkeita vammoihin oli käytettävissä 35-81 %:ssa vastanneista kouluista. Tutkimus osoitti puutteita urheiluvammojen hoidossa. Opettajat olivat halukkaita lisäkoulutukseen. Nykyisestä koulutuksesta nousi myös huoli: tutkimuksessa korostetaan tarvetta elämän perustaitojen tukemiseen koulutuksessa. Nämä

havainnot vaikuttavat merkittävästi terveydenhuollon ammattilaisiin ja koulussa tapahtuvien urheiluvammojen ennaltaehkäisyyn.

Näiden tutkimuksien perusteella koulussa tapahtuu väli- ja liikuntatunneilla eniten tapaturmia. Tämän vuoksi lasten on tärkeää tietää, miten toimia ensiapua vaativissa tilanteissa ja miksi toimitaan tietyllä tavalla. Oppilaat, joille ensiapuopetusta järjestettiin kuuluvat ikäryhmään, jossa tapahtuu eniten tapaturmia.

4.2 Ennaltaehkäisy

Turvallisuus pitäisi istuttaa nykyistä paremmin osaksi koulujen ja oppilaitosten jokapäiväistä toimintakulttuuria sekä tehostaa annettavaa turvallisuuskasvatusta, jotta voidaan ehkäistä onnettomuuksia ja tapaturmia. (Markkula & Öörni, 2009, 85.) Koulutapaturmien vähentämisessä keskeistä on riskitekijöiden minimointi ja vääränlaisiin toimintatapoihin puuttuminen esimerkiksi selkeiden pelisääntöjen sopiminen ja välituntivalvonta. Tällöin voidaan puuttua sääntöjen vastaiseen toimintaan. Välituntialueen turvallisuuteen pitää kiinnittää huomiota, esimerkiksi kiipeilytelineet tulisi sijoittaa pehmeämmälle hiekalle asfaltoidun pinnan sijasta. (Koulutapaturmat 2014.) Monien tehokkaiksi todettujen keinojen yhdistely tuottaa parempia tuloksia kuin yksittäiset ja satunnaiset toimet. Suunnittelua ohjaavat opiskeluympäristön tarpeet. Vakavien koulutapaturmien estäminen on hyvä lähtökohta, on panostettava erityisesti ennaltaehkäisyyn. Jos tapaturma kuitenkin sattuu, on huolehdittava nopeasta hoidon saannista ja estettävä vamman vaikeutuminen sekä sairausajan piteneminen. Riittävä jälkihoito ja kuntoutus pitää varmistaa tapaturman jälkeen. On tärkeää yrittää palauttaa oppilaan opiskelukyky aiemmalle tasolle niin pian kuin mahdollista. (THL 2014.)

Liikuntatunnilla on tärkeä noudattaa sääntöjä ja ohjeita. Loukkaantumiseriskiä voidaan tehokkaasti alentaa riittävällä alkuverryttelyllä ja liiketaitojen opettamisella. Liikuntavammoista suuri osa johtuu liikkujan puutteellisista taidoista tai virhearvioista. Erittäin tärkeää on suojavarusteiden käyttö, kuten patjat, kypärät, polvi- ja rannesuojaimet. Niiden avulla parannetaan liikuntatunnin turvallisuutta ja silloin liikuntakokemus on oppilaalle entistä positiivisempi. Lattiapinnoitevalinnat ja lajiin soveltuvat jalkineet voivat ehkäistä mm. nilkan ja

polven nyrjähdysvammoja sekä liukastumisista aiheutuvia tapaturmia. (Koulutataturmat 2014.)

Tärkeä tekijä kouluajan turvallisuuden parantamisessa on opettajien, oppilaiden sekä muun koulun henkilökunnan ensiaputaitojen lisääminen. Suomen kouluissa on tällä hetkellä terveydenhoitajan lisäksi noin neljä ensiaputaitoista henkilöä sataa oppilasta kohden. Nopea ja oikein suoritettu ensiapu on tärkeää vakavissa tapaturmissa, jolloin se voi pelastaa ihmisen hengen. Tavallisissa koulutaturmissa voidaan nopeilla ensiaputaidoilla lievittää tapaturman aiheuttamaa vammaa ja jouduttaa paranemista. (Koulutataturmat 2014.)

Turvallisuuden kokemusta vahvistaa tapaturmaton opiskeluympäristö. Tutkimusten mukaan kasvu- ja kehitysympäristön kokeminen turvalliseksi ja tukea tarjoavaksi vähentää nuorten riskinottoa ja tapaturmia. (THL 2014)

Opetushallitus ja Jyväskylän yliopiston Terveyden edistämisen tutkimuskeskus tuottivat vuonna 2012 raportin, jossa kuvattiin suomenkielisten peruskoulujen 5., 7. ja 9. luokan oppilaiden koulukokemuksia, kouluviihtyvyyttä ja sosiaalisia suhteita, koettua turvallisuutta sekä niissä tapahtuneita muutoksia Suomessa välillä 1994-2010. Tulosten perusteella oppilaiden turvallisuuden ja kouluviihtyvyyden kokemukset sekä osaamisen itsetunto ovat vahvistuneet. Turvallisuuden myönteinen kokemus oppilailla säilyi samalla tasolla tai jopa hieman yleistyi vuosina 2006-2010. 73 prosenttia kaikista oppilaista tunsivat olonsa turvalliseksi koulussa vuonna 2010. Samana vuonna koulussa oikein hyvin menestyvistä oppilaista 80 prosenttia tunsivat olonsa turvalliseksi, kun taas heikommin menestyvistä 60 prosenttia. (Turvallisuuden edistäminen oppilaitoksissa 2013, 30.)

5 ENSIAVUN MÄÄRITELMÄ JA TOIMINTAPERIAATTEET

Suuri osa onnettomuuksista ja tapaturmista voitaisiin estää ehkäisemällä vaaratekijöitä ja tunnistamalla riskejä omassa elinympäristössä. Pienillä asioilla kuten polkupyörän valo, liukuesteet ja pelastusliivit veneessä, voidaan ennaltaehkäistä paljon. (Korte & Myllyrinne 2012, 10.)

Ensiavulla tarkoitetaan tapahtumapaikalla annettavaa apua loukkaantuneelle tai sairastuneelle. Usein maallikko on ensiavun antaja. Fyysisen loukkaantumisen lisäksi onnettomuus tai vakava sairastuminen aiheuttaa myös henkistä loukkaantumista. Rauhoittaminen, lohduttaminen ja tuki ovat tärkeitä ensiaputilanteessa. (Castrén, Korte & Myllyrinne 2012.) Ensiapu on osa laajempaa auttamisen ketjua, jonka ensimmäinen asia on onnettomuuksien ja sairauksien ehkäisy. Aikainen oireiden tunnistaminen on ensiaputilanteessa ensimmäinen asia. Ensiaputilanteista suurin osa on yksinkertaisia. Tärkeintä on olla ohittamatta apua tarvitsevaa. (Korte & Myllyrinne 2012, 8.)

Koulutapaturmien ehkäisy -hankkeessa todettiin, että opettajilla sekä koulun muulla henkilökunnalla on tarvetta ensiapukoulutukselle. Monilla taidot ovat peräisin kouluajoilta ja kaipaisivat päivitystä. Myös oppilaita pitää nykyistä järjestelmällisemmin ohjata toimimaan oikein tapaturmatilanteessa. (Lounamaa ym. 2005, 57.)

Lapset ja vanhukset ovat alttiina tapaturmille, joita sattuu paljon kotona. Lapselle on tärkeää opettaa hätänumero 112 ja siihen soittaminen heti, kun lapsi osaa käyttää puhelinta. Turvallisuus asioita tulee käydä läpi viimeistään, kun lapsi alkaa olla yksin kotona ja liikkuu itsenäisesti lyhyitä matkoja. (Hätäkeskuslaitos 2014a.) Lapselle on helppo opettaa leikin myötä tärkeitä asioita. Harjoittelusta pitää jäädä lapselle turvallinen olo, eikä se saa luoda pelkoa. (Hätäkeskuslaitos 2014b.)

Vahingon tapahtuessa pitää maltaa pysähtyä katsomaan ympärilleen ja tehdä nopea arvio, mitä on tapahtunut ja mitä pitää tehdä. Tarvittaessa hälytetään apua hätänumerosta. (Korte & Myllyrinne 2012, 10.) Vuonna 2013 hätäkeskus otti vastaan 4 050 000 ilmoitusta. Niistä hätäpuheluja oli 2 886 000. Puheluista

900 000 oli hätäkeskukseen kuulumattomia. Ilkivaltaisesti soitettuja oli runsaat 140 000. (Hätäkeskuslaitos 2014c.)

Johtovastuun onnettomuuspaikalla ottaa henkilö, jolle ensiavun antaminen on tutuinta. Jos tilanteen joutuu hoitamaan yksin, on tärkeää luottaa itseensä. Auttaessa pitää huomioida oma ja muiden läsnäolevien turvallisuus tarkkailemalla ympäristöä ja olosuhteita. Auttamistilanteesta pyritään tekemään turvallinen ja tarvittaessa varoitetaan muita. Auttajien loukkaantumisesta ei ole hyötyä. (Korte & Myllyrinne 2012, 10.)

Vuorovaikutus on myös tärkeää auttamistilanteessa. Siihen kuuluvat sanojen lisäksi äänenpaino, ilmeet, eleet ja kosketus, jotka kertovat ajatuksista ja tunteista. Pohjan hyvälle vuorovaikutukselle luovat ystävällinen ääni ja rauhallinen käytös sekä tasavertainen suhtautuminen ja toisen kunnioittaminen. On hyvä pysyä rauhallisena ja rauhoitella autettavaa henkilöä. Joskus voi olla tilanne, jolloin apua ei haluta. Jos tilanne ei ole henkeä uhkaava, kunnioitetaan toisen toiveita, eikä tyrkytetä apua. (Korte & Myllyrinne 2012, 11.)

Tässä opinnäytetyössä ensiaputietoja opetettiin lapsille ja lisättiin heidän valmiuttaan toimia ensiaputilanteissa. Ensiapuopetuksessa oppilaita ohjattiin tapahtumapaikalle mennessä selvittämään tarvitseeko soittaa hätäkeskukseen, vai onko apua jo hälytetty paikalle. Ensiapuopetukseen oli valittu pääosin liikuntatapaturmissa tarvittavia taitoja, kuten kolmen k:n hoito eli kylmä, koho, kompressio -hoito, haavojen sitominen, tajuttoman ensiapu.

6 OHJAAMINEN JA OPETTAMINEN

Tämä osio käsittelee lasten ohjaamista ja opettamista. Tämän opinnäytetyön kannalta oli tärkeää tietää millainen on hyvä ohjaaja ja miten opettaa lapsia. Ensiapuopetuksessa hyödynnettiin solletusti tutkivaa oppimista ja ongelmalähtöistä oppimista. Opetusmenetelmiä kuvattiin tarkemmin kohdassa opettaminen.

6.1 Ohjaustaidot

Lapsiryhmien ohjauksessa sanonta "hyvin suunniteltu on jo puoliksi tehty" pitää hyvin paikkansa. Tunnin kuluessa ei saa olla liikaa jonottamista ja odottamista eikä ollenkaan tyhjiä hetkiä. Nämä voivat aiheuttaa jo tilanteen hallinnan heikkenemistä. Kun ohjattavana on eläväinen ja täynnä positiivista energiaa oleva lapsiryhmä, täytyy ohjaajan miettiä hyvän ohjaajan peruspiirteitä. Ohjaajalle tärkeitä ominaisuuksia ja toimintatapoja ovat aitous, hyvä itsetuntemus sekä se, että ohjaaja on kannustava, luotettava, turvallinen, välittävä ja luova. (Autio & Kaski 2005, 63-66.) Ohjaajan tehtävänä on saada lapset innostumaan, luoda kannustava ilmapiiri, varmistaa turvallisuus ja reilu yhteistyö. Ohjaajan tulee varmistaa jokaisen lapsen psyykinen turvallisuuden tunne. (Lahti, Sääkslahti, Mäenpää, Korkatti, Potinkara & Juntunen 2009, 12,15.) Kun opetusta valmistelee ja suunnittelee, on hyvä miettiä apuvälineitä suunniteltuun toimintaan. Oppimisen apuvälineet auttavat oppilaita oppimaan. He oppivat enemmän näkemällä ja tekemällä itse kuin vain kuuntelemalla ohjaajien puhumista. Opetusvälineiden avulla lisätään oppilaita osallistumista opetukseen. (Asia/Pacific Cultural Centre for UNESCO 2014, 2.)

Ohjaaminen on vaativaa ihmissuhdetyötä. Sen keskiössä on liikkuva lapsi tai nuori kehonsa, tunteidensa, ajatuksiensa, ihmissuhteidensa ja elämäntilanteidensa kanssa. Ohjaamiseen vaikuttavat ohjaajan omat oletukset ja käsitykset maailmasta ja ihmisyydestä. Ammattitaitoinen ohjaaja tiedostaa oman toimintansa lähtökohdat, ihmiskäsityksensä ja arvonsa. Ohjaana on tärkeä tunnistaa oma käytännön ja teorian välinen vuoropuhelu. (Autio & Kaski 2005, 68.) Ohjaaja toimii ryhmän johtajana ja tekee usein itse kaikki päätökset ohjaustilanteessa. Ohjaaja johtaa ryhmää, mutta toisinaan hän voi tarkkailla sivusta ja antaa lasten

suorittaa tehtäviä itsenäisesti. Ohjaajan tulee kuunnella, katsella ja kysellä. Erityisen tärkeää on kysellä lapsilta aiheeseen liittyviä asioita, jotta saadaan tietoa heidän ymmärryksestään ja tarkkaavaisuudestaan. (Lahti ym. 2009, 12.)

6.2 Tutkiva oppiminen ja ongelmalähtöinen oppiminen

Perusopetuslain mukaan opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Oppilaille pitää antaa elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. (Perusopetuslaki 628/1998, 2 §.) Ensiapuopetuksessa hyödynnettiin sovellettuna tutkivaa oppimista sekä ongelmalähtöistä oppimista.

Tutkiva oppiminen on pedagoginen malli, jonka avulla asiantuntija kerää tietoa joko tietokoneavusteisen opetuksen tai tavanomaisen opetuksen myötä. Tämän mallin taustalla on tiedonrakentamisen teoria, joka on saanut alkunsa tutkimuksesta jonka tekijöitä ovat Carl Bereiterin ja Marlene Scardamalia. Heidän tutkimuksensa sisälsi tavoitteelliseen oppimiseen ja asiantuntijuuteen liittyviä asioita. Tutkivassa oppimisessä korostuu oppijan aktiivisuus ja yhteistyön vaikutus kyseessä olevaan tutkimukseen. Siihen sisältyy myös tavoitteiden asettelu, kyseleminen, asioiden selittäminen sekä selvitetyn tiedon itsearviointi. Filosofin Jaakko Hintikan tutkimuksesta on luotu toinen tutkivan oppimisen lähtökohta, josta esille nousee kysymysten luomisen merkitys. (Hakkarainen, Bollström-Huttunen, Pyysalo & Lonka 2004, 29-30.)

Monissa suomalaisissa kouluissa ja yliopistoissa käytetään ja kehitetään tutkivaa oppimista. Tutkivassa oppimisessä oppilaat ohjataan tutkimushankkeeseen, johon kaikki ottavat osaa jakamalla tietoa sekä osaamista. Tietoa puretaan ja rakennetaan ratkaisemalla ymmärrykseen liittyviä ongelmia. Yhteinen työskentely ryhmässä ongelmien ratkaisemiseksi ja uusien ideoiden kehittämiseksi, on tärkeä työskentelytapa tutkivan oppimisen kannalta. Tutkimuksen aiheiden esittäminen yhteisesti tukee yhteistä oppimista. (Hakkarainen ym. 2004, 30-31.)

Tutkiva oppiminen etenee osa-alueittain, joita ovat: kontekstin luominen, ongelmien asettaminen, työskentelyteorian luominen, kriittinen arviointi, syventävän tiedon hankkiminen, tarkentuvan tiedon hankkiminen, uuden

työskentelyteorian luominen sekä jaettu asiantuntijuus, johon myös kaikki osa-alueet linkittyvät. Kontekstin luominen tarkoittaa lähtökohtana olevaa aihepiiriä, joka valikoituu opettajan päätöksestä sekä kehittyy yhdessä oppilaiden kanssa. Tämän jälkeen oppilaat muodostavat aiheeseen liittyviä kysymyksiä sekä luovat työskentelyteorioita. Ideoita arvioidaan ja aletaan etsiä teoretietoa aiheesta. (Hakkarainen ym. 2004, 31.) Kriittinen arviointi pitää sisällään opiskelijoiden arvion tutkimusprosessin etenemisestä ja edistymisestä. Opiskelijoilla tulee olla ryhmässä toimiessa vuorovaikutustaitoja ja keskustelussa tulisi vallita yhteinen ymmärrys asioista. (Heinilä, Kalli & Ranne 2009, 65.) Prosessia aletaan syventämään pohtimalla uusia tutkimuskysymyksiä sekä luomalla niiden pohjalta työskentelyteorioita. Prosessin kaikki osat keskustellaan läpi oppimisyhteisössä (jaettu asiantuntijuus). (Hakkarainen ym. 2004, 30-31.)

Ongelmalähtöinen oppiminen (PBL, engl. problem-based learning) toimii kognitiivisena lähestymistapana käytännön ongelmien ratkaisemiseksi perustuen psykologiaan. Siinä ongelmia ratkaistaan yhteisöllisesti luoden havaintojen ja oppimisen välille yhteyden. Ongelmalähtöiseen oppimiseen sisältyy opiskelijan tiedonhankinnan aktiivisuus sekä ryhmän työskentelytaidot. Näitä ryhmän toimintaan liittyviä taitoja ovat vuorovaikutus, ryhmän määrittelemät oppimistarpeet, henkilökohtaisten kokemusten vaikutus oppimiseen, yhteisöllisyys ja opettajan siirtyminen ohjaajaksi. Oppimistaitoja kehitetään ja ongelmia ratkaistaan hyödyntäen opiskelijoiden aiempia tietoja sekä keräämällä uutta tietoa. (Rautiainen 2012, 11-12.) Ongelmalähtöisen oppimisen avulla asioita pystytään käsittelemään käytännönläheisesti ja todellisuuden mukaisesti sekä vaikuttamalla positiivisesti ymmärrykseen, oppimisasenteisiin ja motivaatioon (Yrittäjyyskasvatus 2012).

Ongelmalähtöisessä oppimisessä on olemassa monenlaisia ongelmanratkaisumalleja. Schmidtin (1983) on luonut Suomessa käytetyimmän mallin, jolle on annettu nimeksi Seitsemän askeleen menetelmä. Kuitenkin ennen tämän menetelmän soveltamista opiskelijaryhmälle annetaan virike, esimerkiksi kuvaus ilmiöstä tai ongelmasta. Ryhmän puheenjohtaja avaa keskustelun kertomalla virikkeen ääneen, minkä jälkeen ryhmä perehtyy aiheeseen yhdessä. Tämän jälkeen aletaan käydä läpi seitsemää askelta jotka ovat: käsitteiden selvittäminen, ongelmien määrittäminen, aivoriihi, ongelman analysointi,

oppimistavoitteiden muodostaminen, itsenäinen opiskelu sekä purku ja arviointi. (Rautiainen 2012, 14.)

Ensimmäinen askel on käsitteiden selventäminen, jossa etsitään annetussa virkkeessä olevat epäselvät käsitteet. Toinen askel on ongelmien määrittäminen, jossa mietitään aiheen ongelma ja muotoillaan siitä työlle otsikko. Kolmas askel on aivoriihi, jossa mietitään ja ideoidaan ongelmaan liittyviä ideoita, joita voidaan esimerkiksi kirjoittaa taululle sihteerin toimesta. Ryhmän opettajan tulee aktivoida opiskelijoita. Neljäs askel on ongelmien analysointi, jolloin muodostetaan selitys, jonka pohjana on aivoriihessä keskustellut asiat. Sihteerin yhdistelee aivoriihessä esille tuodut asiat esimerkiksi tarra-lapuilla. Viidennessä askeleessa muodostetaan yhteiset oppimistavoitteet, jotka helpottavat itseoppimista. Tavoitteet ovat sellaisia asioita, joita opiskelijat eivät vielä tiedä aiheesta. Nämä viisi askelta käydään läpi ensimmäisellä tapaamisella. Tämän jälkeen alkaa kuudes askel, joka on itsenäisen opiskelun aikaa, jolloin asioita pyritään ymmärtämään. Opiskelijoilla tulee olla riittävästi aikaa itseopiskeluun, jotta siitä hyötyy. Seitsemäs askel on purku ja arviointi tilanne, jossa käydään ryhmänä yhdessä läpi opitut asiat. (Rautiainen 2012, 14.)

Tutkivassa oppimisessa ja PBL:ssa on samantapaisia toteutuspiirteitä. PBL voi tukea tutkivan oppimisen toteuttamista ymmärtämällä siitä hyviä käytänteitä. (Heinilä ym. 2009, 38.) PBL:stä on myös annettu kritiikkiä, koska opiskelijat eivät voi tietää mitkä asiat on tärkeää oppia. Opettajan tulee suunnitella toteutus hyvin ja se vaatii paljon työtä. Opettajan rooli on toimia neuvonantajana ja kysymyksiin rohkaisijana, joka voi olla opettajalle aluksi vaikeaa. (Problem-based learning. 2014.)

Tutkivaa oppimista sovellettiin tässä opinnäytetyössä oppilaille järjestettävässä ensiapuopetuksessa. Oppilaille annettiin ohjeet ja lähteet joihin, heidän tuli ryhmänä perehtyä. Heille ei annettu vastauksia suoraan, vaan heidän tuli etsiä ratkaisut ryhmissä. Oppilaiden tuli noudattaa annettuja ohjeita ja käyttää ryhmässä vuorovaikutustaitoja. Oppilailla oli tehtävänä toimia aktiivisesti ryhmässä ja tuoden esille omia näkemyksiään asiasta kirjallisesti ja suullisesti. Oppilaat saivat mahdollisuuden kysellä paljon ja vastauksia kysymyksiin etsittiin yhdessä ohjaajien tuella. Tutkivan oppimisen näkökulmasta ensiapuopetuksessa hyödynnettiin

järjestystä, jossa tietoa syvennettiin. Ensin asiaan perehdyttiin, sitten harjoiteltiin ja lopuksi opittuja taitoja hyödynnettiin. Opetuksen välissä myös kerrattiin asioita useampaan kertaan. Oppilaiden kanssa käytiin keskeiset asiat opetuksen päätteeksi läpi ja selvitettiin, onko heille jäänyt jotain epäselvää.

Ongelmalähtöinen oppiminen oli toinen ensiapuopetuksessa sovellettu malli. Tätä mallia hyödyntäen ryhmätyötaitoja harjoiteltiin ja asioita pohdittiin yhdessä. Ensiapuopetuksessa käytettiin pieniä osia seitsemästä askeleesta. Näitä osia olivat esimerkiksi käsitteiden selvitys ja itsenäisen opiskelun aika. Oppilailla oli ensiapuopetuskertojen välissä viikko aikaa sisäistää opittuja asioita ja miettiä tilanteita. Ongelmalähtöisen oppimisen mukaisesti asioita kerrattiin ja mietittiin yhdessä läpi.

7 OPINNÄYTETYÖN ETENEMINEN

Opinnäytetyö sai alkunsa marraskuussa 2013 sopivan aiheen etsinnällä. Helmikuussa 2014 ilmoitettiin opinnäytetyön prosessiin ja otettiin yhteyttä yhteistyökumppaniin sekä sovittiin alustavasti yhteistyöstä. Helmikuusta alkaen kerättiin lähdeaineistoa sekä kirjoitettiin tietoperustaa. Tietoperustaa täydennettiin pitkälle syksyyn asti. Ensimmäinen tapaaminen opinnäytetyötä ohjaavan opettajan kanssa oli maaliskuussa. Ohjauksen jälkeen päästiin etenemään paremmin opinnäytetyössä. Huhtikuussa käytiin Jyrängön koululla ja kirjoitettiin toimeksiantosopimus. Luokanopettajan kanssa sovittiin ensiapuopetuksen sisällöstä sekä ajankohdasta. Hänen kanssaan päätettiin, missä vaiheessa syksyä ollaan uudelleen yhteydessä koululle ja sovitaan tarkemmat ajat ensiapuopetukselle. Toukokuussa käytiin tiedonhankinnan klinikalla Fellmanniassa, sillä tiedonhankinnassa oli hieman epävarmuutta ja ongelmia saada hyviä lähteitä. Suunnitelmaseminaari saatiin pidettyä toukokuun loppupuolella. Seminaarin jälkeen selvitettiin yhteistyökumppanilta tarvitseeko opinnäytetyötä varten hankkia tutkimuslupa.

Kesän aikana ensiapuopetus suunniteltiin valmiiksi sekä kerättiin siihen tarvittavat tavarat ja materiaalit. Elokuussa sovittiin puhelimitse ensiapuopetuksen toteutuspäivät yhteistyökumppanin kanssa. Viime hetken hankintoja tehtiin vielä opetuksessa tarvittaviin tavaroihin ja askarreltiin leikki haavoja. Ensiapuopetus järjestettiin syyskuussa. Kuukauden alussa soitettiin Punaiselle Ristille ja kysyttiin, olisiko heillä jotain pientä, jota voisi antaa oppilaille palkinnoksi ensiapuopetuksen jälkeen. Kun ensiapuopetus koululla oli ohitse, kirjoitettiin opetuksen kulku, arviointi ja pohdinta opinnäytetyön toteutumisesta. Kypsyysnäytteet kirjoitettiin hieman eriaikoihin, riippuen siitä, miten opinnäytetyöntekijöille parhaiten sopi. Joulukuussa oli opinnäytetyön julkaisuseminaari ja opinnäytetyö tallennettiin Theseukseen.

Alla olevaan taulukkoon koottiin opinnäytetyön etenemisen pääkohdat (TAULUKKO 1).

TAULUKKO 1. Opinnäytetyön eteneisen aikataulu.

HELMIKUU 2014	Opinnäytetyön prosessiin ilmoittautuminen 6.2.
MAALIS- JA HUHTIKUU 2014	Ensimmäinen opinnäytetyön ohjaus 2.3. Tapaaminen Jyrängön koulun opettajan kanssa sekä toimeksiantosopimuksen kirjoittaminen rehtorin kanssa 16.4. Opinnäytetyön ohjaus 30.4.
TOUKOKUU 2014	Tiedonhankintaklinikka Felmanniassa 5.5. Suunnitelmaseminaari 22.5.
KESÄ- JA HEINÄKUU 2014	Teoriapohjan kirjoitusta ja ensiapurastien valmistelua. Tarvittavien tavaroiden hankintaa.
ELO- JA SYYSKUU 2014	Opinnäytetyön ohjaus 13.8. Yhteys Jyrängön koululle. Ensiapuopetuksen toteutus 15.9 ja 22.9.
LOKAKUU 2014	Teoriapohjan viimeistelyä ja täydentämistä.
MARRASKUU 2014	Opinnäytetyön ohjaus 18.11. Kypsyysnäytteen tekeminen 18.11 ja 2.12 . Abstract englannin opettajalle 18.11. Lopullisen opinnäytetyön palautus opettajalle 24.11.
JOULUKUU 2014	Julkaisuseminaari ja opinnäytetyön tallentaminen Theseukseen 11.12.

8 ENSIAPUOPETUS

Ensiapuopetus järjestettiin Jyrängön koulussa, joka sijaitsee Heinolassa (Jyrängön koulu 2014). Koulussa on lukuvuonna 2013-2014 oppilaita 210 ja perusopetusryhmiä on kymmenen. Oppilaita on opetustiloihin nähden paljon. (Jyrängön koulun koulutiedote 2013-2014.) Ensiapuopetus toteutettiin kahtena eri päivänä.

8.1 Totetutusympäristön kuvaus

Vuodesta 2005 alkaen Jyrängön koulussa on aloitettu panostamaan liikunta- ja terveyskasvatukseen niin, että se olisi luonnollinen osa lasten arkea ja koulun toimintakulttuuria. (Heinolan kaupunki 2014.) Tämä näkyy koulun liikuntaan aktivoivassa toimintakulttuurissa esimerkiksi liikuntatuntien määrässä eri luokka-asteilla, kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin tähtäävässä kasvatuksessa (Jyrängön koulun koulutiedote 2013-2014) sekä muissa koulun tapahtumissa (Heinolan kaupunki 2014). Tavoitteena on, että koulussa liikutaan joka päivä (Heinolan kaupunki 2014).

Jyrängön koulu on ollut lukuvuosina 2010-2011 ja 2011-2012 mukana Liikkuva koulu -hankkeessa. Se on opetus- ja kulttuuri-, puolustus- sekä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnoima hanke. Liikkuva koulu -hankkeen päätavoitteena on vakiinnuttaa suomalaisiin kouluihin liikunnallinen toimintakulttuuri ja lisätä liikuntaa koulussa. (Lasten leikki ja liikunta ry. 2014.)

Liikkuminen koulupäivän aikana on mahdollistunut tekemällä rakenteellisia muutoksia koulupäivään. Päivän aikana on kaksi pidempää välituntia (25 ja 40 min). Näiden välituntien aikana on mahdollisuuksia omaehtoiseen tai ohjattuun liikkumiseen. Oppilaista koulutetut välituntiliikuttajat eli välkkärit järjestävät useamman kerran viikossa eri ikäryhmille ohjattua välituntitoimintaa sisällä ja ulkona. Oppilailla on mahdollisuuksia liikkua välituntien aikana koulun piha-alueella, sisätiloissa ja lähimaastossa ja oppitunneille hankitut liikuntavälineet ovat oppilaiden käytössä välitunneilla. (Heinolan kaupunki 2014.) Koulussa on käytössä myös KiVa Koulu -ohjelma (Jyrängön koulun koulutiedote 2013-2014).

Jyrängön koulun liikuntatoiminnalle on luotu paljon tavoitteita. Tarkoituksena on lisätä lasten liikunnan määrää koulupäivän aikana. Liikuntatuntien laatua pyritään parantamaan ja fyysisen toimintakyvyn kehittämiseen panostetaan. Oppilaita, henkilökuntaa ja vanhempia motivoidaan terveelliseen liikunnalliseen toimintatapaan. Henkilökuntaa innostetaan liikuntakasvatuksen monipuoliseen kehittämiseen ja viedään henkilöstön osaamista eteenpäin liikunnan alueella esimerkiksi koulutuksilla. Liikuntaympäristöä tarkastellaan, hyödynnetään ja kehitetään aktiivisesti ja luodaan uudenlaisia malleja koulun sisätilojen hyödyntämiseen. Uutta teknologiaa tuodaan mukaan lasten liikuttamiseen. Yhteistyömalleja etsitään ja kehitetään urheiluseurojen, järjestöjen ja koulun välille. Koulu profiloituu liikuntaan eli on suunnannäyttävä ja edelläkävijä. (Heinolan kaupunki 2014.)

8.2 Ensiapuopetuksen toteutuminen

Ensimmäinen ensiapuopetuspäivä viidennelle luokalle Jyrängön koulussa toteutettiin maanantaina 15.9. Aikaa opetukseen oli neljä oppituntia. Yksi oppitunti oli 45 minuuttia. Koululle mentiin ajoissa ennen oppilaiden saapumista ja suunniteltiin opettajan kanssa rastien sijainnit. Kaikki paperit ja tarvikkeet laitettiin valmiiksi ennen tunnin alkua ja diaesityksen aloitussivu näkyviin. Opettaja oli läsnä ensiapuopetuksessa kaikkien tuntien aikana.

Luokalle oli toimitettu etukäteen tiedote (LIITE 1) ensiaputunneista. Tiedotteessa oli myös palautettava osio, jossa kysyttiin saako oppilas osallistua ensiaputietojen kartoitukseen. Kaikki olivat palauttaneet lapun ja ne käytiin läpi ennen tunnin alkua. Jokainen sai osallistua kartoitukseen.

Aamun tunti aloitettiin kertomalla oppilaille keitä ollaan, mistä tullaan ja miksi. Olimme tehneet hyvin lyhyen diaesityksen päivän kulusta tukemaan puhettamme. Ensiapukartoitus (LIITE 2) tehtiin heti aluksi. Oppilaille kerrottiin, miksi kartoitus on työn kannalta tärkeä. Oppilaita ohjeistettiin vastaamaan kartoitukseen yksin tämän hetkisen tuntemuksen mukaan. Tämän jälkeen kysyttiin oppilailta mitä heille tulee mieleen sanasta ensiapu. Oppilaat vastasivat kysymykseen vuorollaan viittaamalla. Ensiavusta heille tuli mieleen seuraavat asiat: terkkari, siteet, rokotukset, tekohengitys, äiti, isä, laastarit ja hätäkeskus. Tämän jälkeen käytiin

läpi, mitä ensiapu virallisesti tarkoittaa ja tämän jälkeen kerrottiin päivän ohjelmasta ja että opetusta pidetään vielä viikon päästä uudelleen toimintatilanteen merkeissä. Jokaiselle oppilaalle jaettiin ensiapuristikko (LIITE 4), jota sai täyttää rastien kiertämisen lomassa.

Luokka oli koulun puolesta jaettu A ja B ryhmiin. Nämä ryhmät jaettiin vielä kahteen pienryhmään, niin että ryhmiä tuli kaikkiaan neljä. Yhdessä ryhmässä oli 4-5 oppilasta. Ryhmillä oli aikaa noin 15 minuuttia yhtä rastia kohden.

Ensimmäisten kahden tunnin aikana kierrettiin neljä ensiapurastia itsenäisesti, kaksi rastia yhden tunnin aikana. Itsenäiset rastit olivat 1. Hätäilmoituksen tekeminen, 2. Suuret verenvuodot, 3. Kolmen K:n hoito ja 4. Pienten haavojen sitominen ja kolmioliinan käyttö. Ryhmät ohjeistettiin lukemaan ensin rastilla oleva ohje ja sitten toimimaan sen mukaisti. Heitä kehoitettiin myös pyytämään opinnäytetyöntekijöiltä apua heti, jos he kokivat tarvitsevänsä apua.

Ensimmäisellä tunnilla jokainen ryhmä kiersi kaksi rastia ja tämän jälkeen oli välitunti. Välitunnin jälkeen siirryttiin seuraaville rasteille, jolloin jokainen ryhmä kiersi taas kaksi rastia. Kun kaikki neljä rastia oli kierretty, kokoonnuttiin takaisin luokkaan.

Toinen opinnäytetyön tekijä oli lähes molemmat tunnit kolmannella rastilla, koska huomattiin, että oppilaat tarvitsivat siinä apua eniten. Toinen opinnäytetyön tekijä kiersi muita rasteja vuorotellen, samoin teki opettaja. Ohjaajat kyselivät rasteilla oppilailta aiheeseen rastiin liittyviä asioita ja tarvittaessa johdattelivat oppilaita aiheeseen. Ensimmäisellä rastilla oppilaat harjoittelivat hätäilmoituksen tekemistä. Rasti sijaitsi oppilaiden omassa luokassa. Ensin he katsoivat tietokoneelta Hätäkeskuslaitoksen videon "Milloin soitat 112?". Tämän jälkeen oppilaat tutustuivat kirjalliseen materiaaliin, joita rastilla oli. He kävivät läpi, mitä hätäkeskukselle tulee kertoa, kun sinne soittaa. Oppilaat saivat harjoitella pareittain hätäkeskukseen soittamista vanhoilla puhelimilla, jotka oli tuotu rastille harjoitusta varten. Oppilas sai itse keksiä tilanteen, jonka takia hätäkeskukseen soittaa. Esimerkkiaiheita oli annettu muutama valmiiksi. Hätäkeskuksena toimiva oppilas sai pitää paperin, josta hän pystyi tarkistamaan kertooko soittaja kaikki tarvittavat tiedot. Paperissa oli ohje, että jos soittaja ei kerro jotain mainittua tietoa, piti hätäkeskuksena toimivan kysyä asiaa. Vaikka vanhat matka- ja

lankapuhelimet aiheuttivat oppilaissa hilpeyttä, niin he tekivät mielellään harjoituksia. Alkuun miettiin, onko rastilla liian vähän tekemistä, mutta oppilaat viihtyivät hyvin harjoittelemassa hätäkeskukseen soittamista, eikä aika tullut rastilla pitkäksi.

Toisella rastilla luokan ulkopuolella oppilaat harjoittelivat painesiteen tekemistä. Ensin he tutustuivat kirjalliseen materiaaliin suurista verenvuodoista. Painesiteen tekemiseen oli kuvalliset ohjeet, jotka opinnäytetyöntekijät olivat laatineet valokuvaamalla. Rastilla oli sidosrullien ja ihoteipin lisäksi putkisukasta tehtyjä "suuria verenvuotoja" kaksi kappaletta, joita oppilaat saivat halutessaan käyttää rekvisiittana harjoittelussa. Sukkaan oli tehty tekoverellä suuri vuotava haava. Leikkiverenvuodot olivat erittäin innostava tekijä harjoittelussa ja suurin osa oppilaista oli niistä innoissaan. Vain pari oppilasta ei halunnut laittaa leikkihaavaa käteensä. Osa oppilaista harjoitteli painesiteen tekemistä istuen ja osa heittäytyi loukkaantuneen rooliin antaumuksella ja he makasivat lattioilla ja penkillä. Pääosin harjoittelu sujui rastilla hyvin, mutta osa oppilaista teki painesiteestä liiankin tiukkoja ja luokkatoverin käsi alkoikin sinertää. Oppilaita muistuteltiin useampaan kertaan, että liian tiukalle ei saa painesidettä laittaa.

Kolmas rasti käsitteli kolmen K:n hoitoa eli kompressio, koho ja kylmä hoitoa. Tämä rasti oli myös luokan ulkopuolella käytävässä. Ensin oppilaat katsoivat tietokoneelta videon "Pallo liikkeelle - Nilkan ensiapu". Videon jälkeen he tutustuivat kirjalliseen materiaaliin. Oppilaiden piti tehdä ryhmässä ajatuskartta, josta selviää mitä kolmen k:n hoito tarkoittaa, miksi näin toimitaan ja millaisiin vammoihin hoitoa käytetään. Ajatuskarttojen teko oli oppilaille ennestään tuttua. Kun ajatuskartta tuli valmiiksi, harjoiteltiin vielä käytännössä miten kompressio, koho ja kylmä hoitoa käytetään. Tämä rasti vei osalta ryhmistä hieman enemmän aikaa kuin muut rastit, koska tekemistä oli paljon. Rastilla oli valmiina A3 kokoiset paperit jokaiselle ryhmälle sekä erivärisiä tusseja, joilla ajatuskartan sai tehdä. Käytännön harjoittelua varten oli varattu useita sidosrullia ja kylmäpusseja. Kaksi viimeistä ryhmää eivät nähneet rastilla "Pallo liikkeelle" -videota, koska mukana ollut tietokone lakkasi toimimasta.

Neljännellä rastilla harjoiteltiin pienten haavojen sitomista ja kolmioliinan käyttöä. Rasti oli eri kerroksessa kuin muut rastit tilan puutteen vuoksi. Oppilaat

lukivat ensin pienistä haavoista ja niiden hoidosta. Sen jälkeen he harjoittelivat ranteen ja nilkan sitomista. Viimeisenä oli tarkoitus harjoitella kolmioliinan käyttöä, mutta sen hahmottaminen kuvasta oli oppilaille vaikeampaa kuin haavojen sitominen. Kolmioliinan käyttöön tarvittiinkin aikuisen apua. Tästä syystä muutaman ryhmän kanssa aloitettiin kolmioliinan käytöstä. Näin harjoittelu eteni sujuvammin ja oppilaat saivat laitettua kolmioliinan oikein päin ja tukevasti. Kun kolmioliinan käyttö oli harjoiteltu, niin oppilaat jatkoivat haavojen parissa ja ohjaaja pääsi katsomaan taas toisen ryhmän toimia. Rastilla oli paljon sidosrullia, kaksi kertakäyttöistä kolmioliinaa, kaksi kolmiohuivia, ihoteippiä, pumpulilappuja, pieni muovipussi roskakoriksi ja pieni tyhjä suihkepullo tekstillä "desinfointiaine". Heti ensimmäinen ryhmä keksi käydä täyttämässä suihkepullon vedellä, jotta haavojen putsaaminen tuntuisi todellisemmalta. Tämän jälkeen ryhmille kerrottiin pullon sisältävän vettä. Oppilaat noudattivat hyvin ohjeita ja tekivät hienoja sidoksia. Sidoksien harjoittelua varten opinnäytetyöntekijät olivat tehneet valokuvausarjan ranteen sitomisesta sekä nilkan sitomisesta. Oppilaat esittelivät tekemiään sidoksia ja osa olisi halunnut pitää niitä pidempäänkin ja lähteä välitunnille käsi sidottuna.

Kun kaikki rastit oli kierretty, kokoonnuttiin kaikki takaisin luokkaan. Jokainen rasti käytiin lyhyesti läpi, mitä oppilaille jäi rastilta mieleen. Katsottiin myös "Pallo liikkeelle - Nilkan ensiapu" -video luokan tietokoneen avulla, koska kaikki eivät olleet sitä nähneet. Ohjaajat myös näyttivät vielä kerran luokan edessä, miten kolmioliina laitetaan oikein. Oppilailta kysyttiin, onko heillä jotain kysyttävää rasteista. Tämän jälkeen he pääsivät syömään. Kaikki rastit kasattiin pois ja tuotiin tavarat luokan sisäpuolelle. Oppilaiden ruokailun aikana laitettiin ohjatut rastit valmiiksi. Haettiin liikuntasalista patja pehmusteeksi kylkiasennon harjoittelua varten.

Ruokailun jälkeen oli vuorossa ohjatut rastit: 5. Tajuttoman ensiapu ja 6. Diabetes. Näillä ruokailun jälkeisillä tunneilla puolella luokasta oli muuta opetusta ja ensiapuopetuksessa oli luokan toinen puoli eli kaksi pientä ryhmää. Ryhmäjako pysyi samana kuin aamupäivällä. Välitunnin jälkeen ensiapuopetukseen tuli luokan toinen puoli ja opetuksen käyneet menivät toiselle tunnille.

Tajuttoman ensiapua harjoiteltiin viidennellä rastilla oppilaiden omassa luokassa. Jokaiselle ryhmälle pidettiin tunnin alussa lyhyt johdattelu aiheeseen. Oppilailta kysyttiin tietävätkö he, mitä tajuttomuus tarkoittaa? Oppilaiden vastauksia olivat: ”ihminen hengittää, mutta on syvässä unessa”, ”ihminen ei ole kuollut” ja ”on menettänyt toiminta kykynsä”. Yksi oppilaista havainnollisti tajuttomuutta menemällä lattialle selälleen silmät kiinni. Tämän jälkeen käytiin yhdessä lyhyesti läpi mistä tajuttomuus voi aiheutua, mitkä ovat sen oireet ja miten tulee toimia. Oppilaat kertoivat myös omia kokemuksiaan tajuttomuuteen liittyen. Oppilaat vaikuttivat ymmärtävän tajuttomuuden vakavuuden ja keskittyivät kuuntelemaan ja kertomaan kokemuksiaan rauhallisesti. Oppilaille näytettiin video ”Pallo liikkeelle - Tajuttoman kylkiasentoon laittaminen”.

Seuraavana käytiin yhdessä läpi kuvalliset ohjeet tajuttoman kylkiasentoon asettamisesta. Jokaisesta ryhmästä valikoitui yksi vapaaehtoinen oppilas, joka toimi ensin kylkiasentoon asetettavana. Tällöin käytiin myös vaihe vaiheelta läpi huomioitavat asiat. Näitä asioita olivat tajuttomuuden toteaminen, hätäkeskukseen soittaminen, hengityksen seuranta, kylkiasentoon kääntäminen ja lämpimänä pitäminen. Tämän jälkeen oppilaita ohjattiin valitsemaan parit ja harjoittelemaan toistensa kylkiasentoon laittamista. Oppilaat keskittyivät harjoitukseen ja toimivat ohjeiden mukaisesti. Oppilaat kokivat aiheen mielenkiintoisena ja olivat aktiivisia. Opetuksen päätteeksi oppilailta kysyttiin, onko heillä kysyttävää aiheesta. Oppilaille varmennettiin, että mikäli kohtaa missä tahansa tajuttomana makaavan henkilön on tärkeintä avun paikalle hankkiminen. Vaikka ei itse pystyisi hätäkeskukseen soittamaan, niin pyytäisi lähimmän aikuisen paikalle.

Jokaiselta ryhmältä kysyttiin, mitä diabeteksestä tulee heille mieleen. Vastaukset olivat hyvin samankaltaisia kaikissa ryhmissä ja tähän on koottu kaikkien ryhmien vastaukset: ”verensokeri, mittaaminen, pistäminen, mummillla on diabetes”. Oppilaiden kanssa käytiin lyhyesti läpi mitä diabetes tarkoittaa. Osa tiesi sairaudesta enemmänkin, jos suvussa sattui olemaan diabeetikko. Oppilaat kertoivat mielellään sukulaisistaan ja moni tiesi, että diabetesta on kahta eri tyyppiä. Oppilaiden kanssa käytiin läpi matalan verensokerin oireet. Oireet oli kuvattu sekä kuvallisesti että kirjallisesti. Sitten keskusteltiin mitä voi tapahtua,

jos verensokeri laskee liian alas, miksi se voi laskea liian alas sekä mikä on alhaisen verensokerin ensiapu. Nämä olivat myös oppilaiden luettavissa kirjallisessa materiaalissa. Mukana oli myös kaulakoru, jossa oli diabetestunnus. Se kiinnosti oppilaita kovasti. Tulostettuna oli myös kaksi valokuva, joista toisessa oli kaksi insuliini kynää ja toisessa verensokerin mittausvälineet. Välineet käytiin ensin kuvasta läpi ja sitten kerrottiin, miten verensokeri mitataan. Muutama oppilas tiesi, miten mittaus tapahtuu ja halusi sen kertoa muille. Oppilailla heräsi paljon kysymyksiä aiheesta ja kiinnostusta oli sairautta kohtaan. He kyselivät esimerkiksi miten insuliini pistetään ja minne, onko ohjaaja itse törmännyt kadulla ihmiseen, joka on tarvinnut apua alhaisten verensokereiden takia ja onko suurikin mahdollisuus, että joutuu auttamaan kadulla diabeetikkoa. Eräs oppilas sanoi, että olipa hyvä kun käytiin tätä läpi, niin nyt ymmärrän mistä on kyse, eikä se ole vaan kaukainen juttu mistä ei ymmärrä mitään.

Jokainen ryhmä sai viimeiseltä rastiltaan vastaukset (LIITE 5) ensiapuristikoon, jotta pystyi tarkistamaan omat vastaukset. Suurin osa oppilaista sai täytettyä koko ristikon päivän aikana. Jokaista ryhmää kiitettiin päivästä viimeisellä rastilla. Päivä oli pitkä yhden aiheen ympärillä, mutta oppilaat jaksoivat silti keskittyä hyvin.

Toinen ensiapuopetus päivä toteutettiin 22.9. Aikaa opetukseen oli kaksi oppituntia. Ensimmäisen tunnin alussa oppilailta kysyttiin onko heillä ajatuksia tai kysymyksiä edellisestä opetuskerrasta. Oppilailla ei ollut mitään kysyttävää sillä hetkellä. Heille kerrottiin, että ohjaajilta saa tulla kysymään tai kertomaan itseään mietityttävää asiaa myöhemmin päivän aikana. Oppilaat vaikuttivat odottavan tulevaa päivää ja halusivat kuulla mitä tällä kertaa tehdään. Oppilaille kerrottiin, että tänään harjoitellaan aiemmin opittuja taitoja toimintatilanteen muodossa. Oppilaiden kanssa järjestettiin kuviteltu koulun liikuntapäivä, ”jossa kaikki menee pieleen”. Oppilaat jaettiin 2-3 hengen ryhmiin. Heille annettiin A3- paperit, joissa jokaiselle ryhmälle oli otsikoitu aihe edellisen kerran rastien perusteella. Aiheet olivat kolmioliina, matala verensokeri, suuri verenvuoto, pienten haavojen sitominen, nilkan nyrjähdys ja tajuttomuus. Ryhmät saivat myös teoriatietao edellisen kerran rasteilta aiheeseensa liittyen. Ryhmille annettiin ohjeeksi miettiä jokin liikuntalaji, jossa tapahtuu liikuntatapaturma ja ilmaantuu tarve auttaa aiheena olevan ensiapumenetelmän mukaisesti.

Oppilaat alkoivat suunnitella liikuntalajeja ja tapaturmia. Oppilaita ohjattiin miettimään asioita ensin ryhmissä ja pyytämään ohjaajilta apua tarvittaessa. Ohjaajien ja opettajan pienellä ohjauksella jokainen ryhmä sai suunniteltua todellisuuden mukaisen sisällön aiheeseen. Pieniä haavoja oppilaat ajattelivat tulleen pururadalla juostessa, kun oksa raapaisee. Suuren verenvuodon oli saanut metsässä juostessa ja kaatuessa satuttaen käden terävään kiveen. Lenkkeilijä oli nyrjäyttänyt nilkan ja tarvitsi kolmen k:n hoitoa. Maalivahti oli torjunut palloa ja murti kätensä, jolloin tarvitsi kolmioliinaa. Juoksija oli kaatunut ja lyönyt päänsä kiveen, jonka seurauksena hän meni tajuttomaksi. Diabeetikko unohti syödä aamupalan ja häntä alkoi heikottaa. Oppilaat piirsivät paperille myös aiheeseen liittyviä kuvia sekä kirjoittivat ohjeita tapaturmien hoitoon. Aikaa tilanteiden suunnitteluun oli varattu noin 25 minuuttia, mutta oppilaat saivat suunnitelmat valmiiksi paljon nopeammin.

Suunnittelun jälkeen kysyttiin ketkä halusivat olla avuntarvisijoita, ”potilaita”. Kaikki halukkaan ”potilaat” nostivat käden pystyyn. Halukkaita oppilaita oli reilu puolet luokasta ja jokaisesta ryhmästä valittiin yksi tai kaksi oppilasta. Pyrittiin siihen, että auttajia sekä avuntarvisijoita oli saman verran. Melkein kaikki halukkaat pääsivät näyttelemään apua tarvitsevaa. Kaikille apua tarvitseville ”potilaille” annettiin teipillä merkitty merkintä, jotta tiedettiin ketkä olivat autettavia ja ketkä auttajia. Oppilaille kerrottiin, että välitunnin jälkeen aloitamme kuvitellun liikuntapäivän. Auttaja oppilaat ohjattiin jäämään välitunnin jälkeen luokan ulkopuolelle ja autettavat oppilaat tulemaan suoraan luokkaan. Oppilaille kerrottiin, että toinen ohjaaja avustaa ”potilas” oppilaita luokassa ja toinen ohjaaja odottaa auttaja oppilaiden kanssa oven ulkopuolella. Kysymällä varmistettiin, että oppilaat ymmärsivät ohjeet.

Pulpetit ja tuolit järjestettiin yhdessä luokan etuosaan, jotta luokan takana oli tilaa harjoitukseen. Lopputunnista jäi aikaa noin kymmenen minuuttia, joka käytettiin kyselemällä sekä kertaamalla ensiapuun liittyviä tietoja. Oppilaat saivat kertoa myös itselleen ja lähipiirilleen tapahtuneista tapaturmista. Oppilaat kysyivät ohjaajilta: "Ootteko te koskaan joutunu antamaan ensiapua ja millaista?" Kerrottiin että työpaikoilla, joissa ollaan työskennelty, on jouduttu antamaan ensiapua mm. paineside on täytynyt tehdä päähän, pieniä haavoja sitoa ja

ambulanssi on soitettu monen monta kertaa. Keskustelun jälkeen oppilaat pääsivät välitunnille.

Välitunnin aikana ohjaajat valmistelivat luokahuoneessa harjoitukseen liittyvät tilanteet valmiiksi. Paperilapuilla merkittiin tuolien ja pöytien väliin esimerkiksi kuviteltu pururata havainnollistamaan tilannetta. Ensiapuvälineet laitettiin luokan takaosaan pöydille ja haettiin liikuntasalista patja.

Välitunnin jälkeen autettavat oppilaat saapuivat luokkaan. Heidät ohjattiin luokassa kohtiin, jossa tilanteiden näytteleminen oli todenmukaista. Oppilaat olivat innokkaita näyttelijöitä ja mukautuivat tilanteeseen hyvin. Oppilaille oli käytettävissään rekvisiittaa esimerkiksi diabeetikolla kaulakoru, maalivahdilla jalkapallo ja pieniä sekä suuria haavoja saaneilla tehtyjä haavoja. Auttajat odottivat toisen ohjaajan kanssa luokan ulkopuolella. Oppilaat ohjeistettiin menemään ensiaputilanteisiin pareittain ja jos on tarve soittaa hätäkeskukseen, niin toinen ohjaajista toimii hätäkeskuksena. Heille kerrottiin ensiaputarvikkeiden olevan luokan takapöydällä, josta voi hakea tilanteisiin sopivaa tavaraa. Ohjeiden jälkeen oli vielä aikaa keskustella ja oppilaat jatkoivat kertomuksia tapaturmista, joita heille oli sattunut. Kun luokassa oli ensiaputilanteet järjestetty valmiiksi, auttajat kutsuttiin luokkaan. Auttajat alkoivat selvittämään ”potilailta” mitä heille oli tapahtunut. Harjoitustilanne eteni nopeasti ja auttajat havaitsivat hyvin mitä heidän piti tehdä ja toimivat yhteistyössä. Kaikki ”potilaat” saivat apua. Oppilaat selvästi pitivät harjoituksesta. Muutamissa tilanteissa oppilaat halusivat myös vaihtaa auttajan ja autettavan osia. Harjoituksen jälkeen käytiin yhdessä läpi kaikki harjoitustilanteet: kerrattiin mitä oli tapahtunut ja kuinka piti auttaa.

Tosi tilanteen varalle oppilaita ohjattiin tapahtumapaikalle mennessä selvittämään tarvitseeko soittaa hätäkeskukseen, vai onko apua jo hälytetty paikalle. Oppilaille kerrottiin, että tärkeintä on avun paikalle hankkiminen, jos ei itse pysty auttamaan tilanteessa. Heitä kehoitettiin olemaan tilanteissa varuillaan ja huomioimaan oman turvallisuuden. Oppilaita muistutettiin, että auttamistilanteessa autettavan rauhoittelu ja hänen luonaan oleminen ovat tärkeitä asioita.

Tunnin loppuun varattiin noin kymmenen minuuttia aikaa kartoituksen ja palautteen (LIITE 3) täyttämiseen. Oppilaat ehtivät rauhassa vastata molempien

lomakkeiden kysymyksiin. Oppilaat antoivat palautetta vielä suullisesti täytettyään ensin lomakkeet. Opettaja, joka oli mukana molemmissa ensiapuopetuksen päivissä, antoi ohjaajille kirjallisen ja suullisen palautteen. Oppilaita sekä opettajaa kiitettiin ensiapuopetukseen osallistumisesta. Heille annettiin ”palkinnoksi” Punaisen ristin lahjoittamat avainnauhat.

9 ARVIOINTI JA POHDINTA

Tässä kappaleessa arvioidaan, kuvataan ja pohtidaan ensiapuopetuksen onnistumista. Ensiapukartoituksella selvitettiin lasten ensiaputaitojen kehittymistä ensiapuopetuksen myötä. Ensiapuopetuksesta pyydettiin palautetta oppilailta ja opettajalta suullisesti sekä kirjallisesti. Näiden perusteella arvioitiin ensiapuopetuksen toteutumista.

9.1 Ensiapukartoituksen tulokset

Ensimmäisenä ensiapuopetuspäivänä 15.9. ensiaputietojen kartoitukseen (LIITE 3) vastasi 18 oppilasta. Kartoituksen vastaukset jakautuivat tasaisesti joka vastausvaihtoehtoon. Eniten oli "ehkä" vastauksia ja vähiten "en" vastauksia. Kaikki oppilaat vastasivat "kyllä" kohtaan *1. Tiedän, mikä on yleinen hätänumero.* Taulukossa 2 on esitelty kartoituksen tulokset ennen ensiapuopetusta. Kahdessa kohdassa kahdeksasta ei kukaan vastannut "en". Eniten "en" vastauksia keräsivät kohdat *6. Osaan tunnistaa alhaisen verensokerin oireet* ja *8. Tiedän, miten tehdään paineside.*

TAULUKKO 2. Ensiapukartoituksen tulokset ennen ensiapuopetusta.

	Kyllä	Ehkä	En
1. Tiedän, mikä on yleinen hätänumero.	18	-	-
2. Osaan käyttää kolmioliinaa.	2	11	5
3. Osaan tunnistaa tajuttoman ihmisen.	5	13	-
4. Osaan laittaa tajuttoman henkilön kylkiasentoon.	8	8	2
5. Tiedän milloin käytän kylmä, koho, kompressio -hoitoa ensiapuna.	5	5	8
6. Osaan auttaa ystävää, jonka verensokeri on laskenut liian alas.	4	4	10
7. Osaan tunnistaa alhaisen verensokerin oireet.	2	9	7
8. Tiedän miten tehdään paineside.	1	6	11
Vastauksia yhteensä	45	56	43

Opetuksen jälkeen 22.9. tehdyssä kartoituksessa kukaan ei vastannut mihinkään kohtaan "en". "Ehkä" vastauksia oli kaikkiaan 24. Kartoitukseen vastasi 17 oppilasta. Alla olevassa taulukossa 3 on esitelty tarkasti kartoituksen vastausten jakautuminen ensiapuopetuksen jälkeen. Ensiapukartoitus oli lyhyt ja selkeä, jotta oppilaiden oli nopea ja helppo täyttää se.

TAULUKKO 3. Ensiapukartoituksen tulokset ensiapuopetuksen jälkeen.

	Kyllä	Ehkä	En
1. Tiedän, mikä on yleinen hätänumero.	17	-	-
2. Osaan käyttää kolmioliinaa.	11	6	-
3. Osaan tunnistaa tajuttoman ihmisen.	13	4	-
4. Osaan laittaa tajuttoman henkilön kylkiasentoon.	16	1	-
5. Tiedän milloin käytän kylmä, koho, kompressio -hoitoa ensiapuna.	15	2	-
6. Osaan auttaa ystävää, jonka verensokeri on laskenut liian alas.	11	6	-
7. Osaan tunnistaa alhaisen verensokerin oireet.	13	4	-
8. Tiedän miten tehdään paineside.	16	1	-
Vastauksia yhteensä	112	24	0

9.2 Palautteiden käsittely

Ensiapuopetuksen päätteeksi toisena opetuspäivänä kerättiin palautetta oppilailta sekä opettajalta. Oppilaat täyttivät palautelomakkeen, jossa oli kuusi eri kohtaa. Palaute sisälsi viisi kysymystä, joissa oli vastausvaihtoehdot. Viimeinen kysymys oli avoin, johon oppilaita pyydettiin kirjoittamaan palautetta opetuksesta omin sanoin. Palautelomakkeeseen vastasi 17 oppilasta. Palautelomake oli suunniteltu lyhyeksi ja helposti ymmärrettäväksi, jotta lomake oli nopea täyttää. Oppilaat antoivat palautetta myös suullisesti tuntien lopuksi. Opettajalta saatiin palautetta suullisesti sekä kirjallisesti.

TAULUKKO 4. Oppilaiden täyttämän palautelomakkeen kahden ensimmäisen kysymyksen vastaukset.

	Paljon	Jonkin verran	Vähän	En ollenkaan
1. Pidetkö ensiapuopetuksesta?	12	4	1	-
2. Opitko uusia asioita?	8	8	1	-

Yllä olevassa taulukossa 4 on esitelty palautelomakkeen (LIITE 3) kahden ensimmäisen kysymyksen vastaukset. Vastausten perusteella suurinosa oppilaista piti ensiapuopetuksesta paljon. Oppilaista 16 koki oppineensa uusia asioita paljon tai jonkinverran. Kolmas kysymys *3. Olisitko kaivannut opetukseen jotain lisää?* kolme oppilasta vastasi "Kyllä" ja 14 "En". Opetuksessa koettiin siis olevan tarpeeksi sisältöä. Seuraavassa kysymyksessä *4. Minkä kouluarvosanan (4-10) antaisit ensiapuopetukselle?* oppilaat saivat antaa ensiapuopetukselle numeraalisen arvioinnin. Oppilaiden antamat numerot olivat kaikki vähintään kahdeksan. Eniten oli annettu numeroa yhdeksän, joita oli kymmenen kappaletta. Kaksi oppilasta antoi numeron kahdeksan ja viisi oppilasta antoi täyden 10. Kysymyksessä viisi *5. Mikä ilme kuvaa parhaiten kokemustasi ensiapuopetuksesta?* oppilaan piti valita ilme, joka kuvaa hänen kokemustaan ensiapuopetuksesta parhaiten. Vastausvaihtoehtoja oli neljä. Oppilaista yhdeksän valitsi ”nauravan hymiön” ja kahdeksan ”hymy hymiön”.

Viimeiseen kysymykseen *6. Mitä haluat sanoa meille ohjaajille?* oppilaat saivat vastata vapaasti. Suurin osa oppilaista kirjoitti palautetta omin sanoin, vain muutama paperi oli tältä kohtaa tyhjä. Lomakkeita jaettaessa pyydettiin, että oppilaat kirjoittavat ohjaajille palautetta. Tässä alla muutamia esimerkkejä oppilaiden kirjallisista vastauksista.

"Nyt osaan auttaa ihmisiä"

"Olisi voinut olla vähän laajempi opetus esim. jos tajuton ei hengitä. Kiitos käynnistä!"

"Oli kivaa oppia uutta ja sellaista asiaa jota en edes ymmärtänyt. Pidin opetuksesta todella ja oli tosi kivaa! Olen muuten katsonut "Pallo liikkeelle" videoita ja muuta jotain ensiapu videoita."

"Oli kiva kun kävitte, tämmösiä päiviä vois olla useimminki. Tulkaa joskus uudestaan!"

"Hieman epäselvät ohjeet, mutta muuten tosi kivaa!"

Useisiin palautteisiin oli kirjoitettu "kivaa oli" ja "tulkaa toistekin". Iloisia hymiöitä oli paljon vastausten lomassa. Oppilailta kysyttiin palautetta myös suullisesti, jolloin moni vastasi "tosin kivaa oli". Lisäksi ohjaajia pyydettiin tulemaan uudestaan pitämään ensiapuopetusta uusista ja erilaisista asioista esimerkiksi " *Ens kerralla vois ottaa isompia juttuja niinku mitä tehään esimerkiks ku lentokone putoaa alas!*". Oppilailta kysyttiin myös, kuinka moni kokee hyötывänsä opituista ensiaputiedoista ja heistä noin puolet viittasi.

Opettaja antoi ohjaajille suullista ja kirjallista palautetta. Hänen mielestään tutkivan oppimisen malli oli toimiva ja sopiva tämän kaltaiseen opetukseen. Oli hyvä, että oppilaat etsivät itse tietoa ja tutustuivat materiaaliin, jonka jälkeen harjoiteltiin, kerrattiin ja kokeiltiin "käytännössä" sekä pohdittiin mitä opittiin. Alkukartoitus oli hyvä alussa ja lopussa. Työmuodot olivat oppilaita motivoivia ja oppilaat innoistuivat aiheesta. Viikon tauko opetuksesta oli hyvä, koska oppilaat ehtivät tässä ajassa miettiä asioita ja kertaus tuli sopivaan kohtaan. Tilojen puute aiheutti hieman turhaa "häslinkiä".

"Hyvä ea-paketti, joka on loistavasti toteutettavasti jatkossakin koululla."

9.3 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli järjestää ensiapuopetusta viidesluokkalaisille lapsille Jyrängön koulussa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli, että lapset saavat ensiapuvalmiuksia ja tietoa siitä kuinka toimia ensiaputilanteissa. Laaditut tavoitteet ja tarkoitus saavutettiin. Oppilaille järjestettiin ensiapuopetusta, joka onnistui odotusten mukaisesti. Ensiapukartoituksen sekä palautteiden perusteella oppilaiden ensiaputiedot parantuivat ja he oppivat uusia asioita tutussa ja

turvallisessa ympäristössä. Oppilaat saivat valmiuksia toimia erilaisissa ensiaputilanteissa. Aiheen valintaan vaikutti opinnäytetyön tekijöiden kiinnostus ensiapuun. Alakouluikäiset lapset olivat selkeä ikäryhmä, jolle opetusta haluttiin toteuttaa. Yhteistyökumppanin innostus ensiapuopetuksen toteutukseen oli opinnäytetyön prosessia tukeva voimavara. Yhteistyö koulun kanssa toimi sujuvasti.

Uuden ja tutkitun materiaalin löytäminen lähteeksi oli vaativaa. Lähteiden löytäminen pitkitti teorian tiedon kirjoittamista. Opinnäytetyön tekeminen pysyi muuten suunnitellussa aikataulussa, mutta teoriapohjaa ei saatu valmiiksi suunnitelman mukaisesti. Tiedonhankinnan kuvauksen kirjoittaminen koettiin haasteelliseksi, koska sen kirjoittaminen aloitettiin liian myöhään. Tämän vuoksi tiedonhankintaa ei saatu kuvattua tarkasti. Jos nyt aloitettaisiin opinnäytetyön tekeminen uudelleen, kirjoitettaisiin tiedonhankinnan kuvausta alusta alkaen.

Ensiavusta on tehty paljon opinnäytetöitä. Haastetta opinnäytetyön tekemiseen lisäsi uuden näkökulman löytäminen ensiapuopetukseen. Opetusmenetelmänä käytettiin soveltaen tutkivaa oppimista ja ongelmalähtöistä oppimista. Nämä koettiin toimiviksi ja oppimista tukeviksi menetelmiksi. Kokemukset ensiaputunneista olivat ohjaajille tärkeitä ja opetuksesta jäi hyvä mieli. Oppilaiden kanssa oli mielenkiintoista työskennellä. Opetuksesta tuli tunne, että oppilaat olivat aidosti kiinnostuneita ensiavusta ja halusivat oppia ensiaputaitoja. Opetustavan koettiin sopivan luokalle hyvin, koska oppilaat pääsivät mahdollisimman paljon tutkimaan ja tekemään itse.

Opinnäytetyöntekijöiden mielestä ensiapuopetus viidesluokkalaisille totetutui hyvin ja suunnitelman mukaisesti. Ensimmäisenä opetuspäivänä todettiin opetuksen jälkeen, että olisi ollut parempi, jos samassa tilassa ei olisi ollut kahta rastia ja jokaiselle rastille olisi ollut oma tila. Tämä ei kuitenkaan tilan puutteen vuoksi olisi ollut mahdollista. Ensiapuopetus oli suunniteltu hyvin ja opetuksessa oli joustovaraa. Oppilaiden erittäin nopea toimintatilanteiden suunnittelu hieman yllätti ohjaajat, eikä niin nopeaan suunnitteluun oltu varauduttu. Keskustelu ensiapuaiheista kuitenkin riitti kattamaan koko tunnin pituuden.

Ensiapuopetuksessa käytetty materiaali ja ohjeet koottiin kansioon ja muistitikulle, jotka annettiin yhteistyökumppanin käyttöön. Myös lähes kaikki opetuksessa käytetty rekvisiitta jätettiin koululle. Kansio ja harjoittelutarvikkeet vietiin koululle muutamaa päivää myöhemmin, sillä ennen luovutusta haluttiin tarkistaa kaiken olevan kunnossa opetuksen jäljiltä.

Ensiaputietojen kartoituksen täyttämisen oletus oli, että oppilaat vastasivat kartoitukseen rehellisesti omista ensiaputaidoistaan. Oppilaiden vastatessa kartoitukseen havaittiin, että suurin osa oppilaista keskittyi rauhallisesti ja itsenäisesti vastaamaan kysymyksiin. Ensimmäistä kartoitusta tehdessä oppilaat kysyivät toisiltaan mitä he aikovat vastata, mutta heitä muistutettiin vastaamaan yksilöllisesti. Lomakkeen täyttämisen jälkeen pyydettiin paperi kääntämään tyhjä puoli ylöspäin, jotta nähdään kun on valmista. Kun kartoitus täytettiin uudestaan jäkimmäisellä opetuskerralla, se oli jo tuttu lomake ja oppilaat täyttivät sen ilman keskustelua nopeaan tahtiin. Ennen opetusta täytettyjen ja opetuksen jälkeen täytettyjen kartoitusten tuloksia verrattiin keskenään. Kartoituksen tulosten perusteella voitiin tehdä johtopäätös, että oppilaiden ensiaputaidot parantuivat huomattavasti ensiapuopetuksen myötä.

Oppilaiden antamasta kirjallisesta palautteesta voitiin päätellä, että ensiapuopetus oli oppilaille mieluisaa ja he oppivat uusia asioita. Oppilaiden kertoma suullinen palaute tuki kirjallista palautetta. Opettajan antaman palautteen perusteella ensiapuopetus oli toimiva kokonaisuus ja hyödynnettävissä koululla jatkossakin. Ohjaajille jäi ensiapuopetuksesta hyvä mieli ja onnistunut olo oppilaiden ja opettajan antamien palautteiden perusteella. Myös ohjaajien omasta mielestä opetus toimi ja onnistui suunnitelman mukaisesti. Opetuksen aikana havaittiin, että oppilaat olivat innostuneita sekä aktiivisia oppimaan ja käytännönharjoittelu oli heille selkeästi mieluisaa.

9.4 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012) jakaa ihmistieteisiin liittyvät eettiset periaatteet kolmeen eri ryhmään. Nämä ryhmät ovat tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuoja. Jokaisen tulee saada itse päättää osallistuuko

tutkimukseen vai ei. Tutkimukseen osallistujalla tulee olla riittävästi tietoa tutkimuksesta. Tutkittavien arvostava kohtelu ja kirjoitustavassa näkyvä kunnioitus liittyvät vahingoittamisen välttämiseen. Suomen perustuslain suojaamiin oikeuksiin sisältyy yksityisyyden suoja, jonka tärkein osa-alue on tietosuojatutkimus. Tutkimus täytyy suorittaa tieteellisiä käytäntöjä noudattaen, jotta se voi olla eettisesti hyväksyttävä ja luotettava sekä sen tulokset ovat uskottavia (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012-2014).

Ensiapu on aiheena ajankohtainen, koska ensiaputaitoja tarvitaan arkielämässä. Lapsilla on myös hyvä olla ensiapuvalmiuksia, jotta he osaavat toimia erilaisissa ensiapua vaativissa tilanteissa. Onnettomuus- tai tapaturmapaikalla ensiavun antaja on usein maallikko.

Opinnäytetyötä tehdessä nousi esille eettisiä kysymyksiä, joita on selvitetty prosessin edetessä. Näitä kysymyksiä ovat olleet lapset kohderyhmänä, tutkimuslupa, koulun nimen julkaiseminen raportissa, kuvat ja niiden käyttö sekä lähteiden käyttö. Ensiapuopetusta suunniteltaessa pohdittiin miten ensiaputilanteet vaikuttavat lapsiin. Oppimistilanteet suunniteltiin totuudenmukaisiksi niin, että ne eivät aiheuta oppilaille pelkoa, eikä liikaa jännitystä. Keväällä 2014 keskusteltiin koulun opettajan kanssa ensiapuopetuksen toteutuksesta sekä siitä, että opetustilanteet ovat ikäryhmälle sopivia. Harjoituksissa käytetyt ”haavat” tehtiin putkisukasta, jotta lapset eivät saa allergisia reaktioita väriaineesta eivätkä sotke vaatteitaan.

Tutkimuslupa asiaa selvitettiin koulun rehtorilta. Tutkimus oli niin pieni, että vanhempien kirjallinen suostumus riitti, eikä tutkimuslupaa tarvittu. Kartoitukset ja palautelomakkeet tehtiin nimettömänä, jotta lasten henkilöllisyys ei tule ilmi. Kysyttiin myös saako koulun nimi näkyä opinnäytetyössä ja siihen saatiin lupa. Ensiapuopetusta varten otettiin kuvia vaihevaiheelta pienien haavojen sitomisesta sekä painesiteen tekemisestä. Näin vältettiin kopioimasta nestistä suoraan kuvia. Lähteitä tarkasteltiin kriittisesti pohtimalla lähteiden luotettavuutta.

Ensiaputietojen kartoitus testattiin ennen opetusta viidellä kohderyhmän ikäisellä lapsella. Kartoitus koettiin heidän kohdallaan toimivaksi ja lapset kertoivat ymmärtäneensä hyvin kysymykset. Kartoituksen muotoa ja kysymysten muotoa

pohdittiin pitkän aikaa ja mitetettiin erilaisia vaihtoehtoja ennen lopulliseen muotoon päättämistä. Kysymykset pyrittiin laatimaan helposti ymmärrettäviksi, luettaviksi ja vastattaviksi.

Ensiapukartoitusten luotettavuutta pyrittiin lisäämään sillä, että oppilaille kerrottiin ennen kyselylomakkeen täyttämistä vastaamiseen liittyvät ohjeet. Oppilaita ohjattiin vastaamaan kysymyksiin itsenäisesti ja rehellisesti sekä sen hetkisen tuntemuksen mukaan. Heille painotettiin, että kyseessä ei ole koe eikä kysymyksiin ole oikeita eikä vääriä vastauksia. Kyselylomakkeisiin vastattiin nimettömänä, jotta kenenkään oppilaan yksilölliset vastaukset eivät selviä. Oppilaiden kehittymistä voitiin tutkimuksessa tarkastella vain koko luokan tasolla. Oppilaille oli varattu kartoitusten täyttämiseen riittävästi aikaa, jotta lomakkeet ehti täyttää rauhassa. Oppilaita ohjattiin kääntämään vastauspaperi tekstipuoli pöytää vasten, kun vastaukset olivat valmiit. Tällä pyrittiin ehkäisemään se, että vastataan samalla tavalla kuin vieruskaveri. Vaikka kyselylomaketta kokeiltiin testiryhmällä, ei voida kuitenkaan saada tietää ovatko kaikki oppilaat ymmärtäneet kysymykset. Ensiaputietojen kartoitukset sekä palautelomakkeet hävitettiin asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua.

Käytettyjä lähteitä pohdittiin kriittisesti. Tarkoitus oli käyttää mahdollisimman uusia lähteitä, korkeintaan kymmenen vuotta vanhoja (2004-2014). Joukkoon mahtui myös vanhempia lähteitä mm. lapsen kehityksestä. Lapsen kehitys ei kuitenkaan ole muuttunut vuosien varrella, joten vanhempiakin lähteitä päädyttiin tämän vuoksi käyttämään. Myös kehitysteoriat ovat pysyneet samoina pitkään. Tietoperustaa kerätessä pyrittiin pääsemään alkuperäisille lähteille. Opinnäytetyön toteutumisen eri vaiheet yritettiin kuvata tarkasti. Tämän tarkoituksena oli lisätä opinnäytetyön luotettavuutta.

9.5 Jatkokehittämishaasteet

Ensiapuopetus koettiin koululla tarpeelliseksi. Opinnäytetyöntekijöiltä kysyttiin, saako koulu ensiapuopetuksen materiaalit käyttöönsä. Heille kerrottiin, että tarkoitus oli jättää kaikki materiaali koululle mahdollista jatkokäyttöä varten. Ensiapuopetus on helposti muokattavissa esim. eri ikäryhmille ja erilaisissa toimintaympäristöissä. Koulun opettaja kertoi, että tarkoituksena on järjestää

kuudennelle luokalle ensiapuopetusta koululle jätettyjä materiaaleja hyödyntäen. Kehittämissideana toteutettuun ensiapuopetukseen voisi olla toimintatilanteen järjestäminen niin, että kaikki oppilaat pääsevät olemaan sekä potilaita että auttajia. Toimintatilanteen voisi järjestää paremmassa tilassa, jossa lapset voivat itse kerätä tavaroita ja kiviä mihin ja miten ovat itsensä loukanneet, esimerkiksi ulkona koulun pihalla.

Jatkokehittämissaateena ehdotetaan tutkimaan millainen opetustapa tukee lapsen ensiaputaitojen oppimista parhaiten, millaiset ovat alakouluikäisten lasten ensiaputaidot sekä millaisia ensiaputaitoja alakouluikäisten lasten tulisi osata.

LÄHTEET

Abernethy, L., MacAuley, D., McNally, O. & McCann, S. 2003. Immediate care of school sport injury [viitattu 15.8.2014]. 9:270-273. Injury Prevention.

Saatavissa: <http://injuryprevention.bmj.com/content/9/3/270.full?sid=6fab7e87-3fb5-4d88-921e-a11f5d968c6d>

Asia/Pacific Cultural Centre for UNESCO. 2014. Handbook. Non-formal Adult Education Facilitators [viitattu 7.9.2014]. Module five. Using Learning Aids.

Saatavissa: <http://www2.unescobkk.org/elib/publications/nonformal/M5.pdf>

Autio, T. & Kaski, S. 2005. Ohjaamisen taito. Helsinki: Edita.

Problem-based learning. 2014. Learning theories [viitattu 17.10.2014]. Saatavissa: <http://www.learning-theories.com/problem-based-learning-pbl.html>

Castrén, M., Korte, H. & Myllyrinne, K. 2012. Ensiapu osana hoitoketjua [viitattu 17.10.2014]. Terveyskirjasto. Saatavissa:

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=spr00002

Hakkarainen, K., Bollström-Huttunen, M., Pyysalo, R. & Lonka, K. 2004. Tutkiva oppiminen käytännössä. Matkaopas opettajille. Porvoo: WSOY.

Heinilä, H., Kalli, P. & Ranne K. 2009. Tutkiva oppiminen ja pedagoginen asiantuntijuus. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Tutkimuksia 15. Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiön – OKKA-säätiön julkaisuja. Saarijärven Offset Oy.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hätäkeskuslaitos. 2014a. Usein kysyttyä hätänumerosta [viitattu 15.9.2014].

Saatavissa: http://www.112.fi/hatanumero_112/usein_kysyttya

Hätäkeskuslaitos. 2014b. Opetta lasta [viitattu 15.9.2014]. Saatavissa:

http://www.112.fi/fi/hatanumero_112/kayta_hatanumeroa_oikein/opeta_lasta

Hätäkeskuslaitos. 2014c. Yleiset tunnusluvut [viitattu 8.9.2014]. Saatavissa: http://www.112.fi/hatakeskuslaitos/tilastot_ja_toiminnan_seuranta/yleiset_tunnusluvut

Jyrängön koulu. 2014. Heinolan kaupunki [viitattu 26.4.2014]. Saatavissa: http://www.heinola.fi/FIN/Palvelut/Koulutus/Koulut/jyranko_etusivu.htm

Jyrängön koulun koulutiedote. Lukuvuosi 2013-2014.

Kananen, J. 2008a. Kvantti – Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Korte, H. & Myllyrinne, K. 2012. Ensiapu. Espoo: Wellprint

Koulutapaturmat. 2014. Tervekoululainen. Liikkeellä ilman kolhuja [viitattu 30.3.2014]. Saatavissa: <http://www.tervekoululainen.fi/elementit/tapaturmat/tapaturmatsuomessa/koulutapaturmat>

Lahti, R., Sääkslahti, A., Mäenpää, P., Korkatti, S., Potinkara, P. & Juntunen, H. 2009. Tervetuloa ohjaajaksi! Koulutus urheiluseurojen uusille 6-11 -vuotiaiden lasten ohjaajille ja valmentajille. Helsinki. Nuori Suomi ry.

Lasten leikki ja liikunta ry. 2014. Liikkuva koulu hanke - Jyrängön koulu, Heinola [viitattu 16.3.2014]. Saatavissa: <http://www.laleli.fi/liikkuvakoulu/>

Heinolan kaupunki. 2014. Liikunnan opetus [viitattu 26.4.2014]. Saatavissa: http://www.heinola.fi/FIN/Palvelut/Koulutus/Koulut/jyranko_liikunta.htm

Lindholm-Yläne, S., Niemelä, R., Päivänsalo, T. & Tynjälä P. 2005. Lukion psykologia 2.1.-4. painos. Keuruu: Otava

Lounamaa, A., Huhtanen, P., Kurenniemi, M., Salminen, S., Heikkilä, M-L. & Virtanen, J. 2005. Koulutapaturmien ehkäisy [viitattu 30.3.2014]. 2002-2004 toteutettu kehittämishanke. Stakesin monistamo. Helsinki. Saatavissa: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75028/Aiheita11-2005.pdf?sequence=1>

Markkula, J. & Öörni, E. 2009. Turvallinen elämä lapsille ja nuorille. Kansallisen lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelma [viitattu 12.5.2014]. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen raportti 27/2009. Helsinki. Saatavissa:

<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/ea565dd9-34e5-4e74-bcc6-27e567de2a96>

Rautiainen, J. 2012. Kehittämistutkimus: Ongelmilähtöinen kokeellinen kemian korkeakouluopetus [viitattu 8.9.2014]. Akateeminen Väitöskirja. Kemian laitos. Helsinki. Saatavissa:

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/35090/kehittam.pdf?sequence=1>

Paavonheimo, R. 2007-2009. Selvitys lasten tapaturmien ehkäisystä. Lapsen turvaksi -hanke 2007-2009 [viitattu 13.5.2014]. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Saatavissa: <http://mll-fi>

bin.directo.fi/@Bin/20d1a66c20db4081aea0c11b98f43dec/1399999458/application/pdf/5681896/Lapsen%20turvaksi%20raportti%20pdf%20%20netti.pdf

Pauna, M., Karjalainen, K., Nurmi-Lüthje, I., Strömmer, K. & Lüthje, P. 2012. Internetpohjaisesta seurannasta tietoa koulutapaturmien ehkäisyyn [viitattu 15.8.2014]. Suomen lääkärilehti 67(23). Terveyskirjasto. Saatavissa:

http://www.terveysportti.fi.aineistot.phkk.fi/dtk/ltk/koti?p_haku=koulu%20tapaturma

Perusopetuslaki. 628/1998. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Puura, K. 2014. Lapsen normaali psyykinen kasvu ja kehitys [viitattu 11.11.2014]. Therapia fennica. Saatavissa:

http://therapiafennica.fi/wiki/index.php?title=Lapsen_normaali_psykinen_kasvu_ja_kehitys#Murrosik.C3.A4.2C_11-12_vuodesta_alkaen

Salminen, S., Lounamaa, A. & Kurenniemi, M. 2004. Kouluissa sattuu lieviä tapaturmia [viitattu 15.8.2014]. Suomen Lääkärilehti (21-22/04). Terveyskirjasto. Saatavissa:

http://www.terveysportti.fi.aineistot.phkk.fi/dtk/ltk/koti?p_artikkeli=&p_haku=kouluissa%20sattuu%20lievi%C3%A4%20tapaturmia

Siiskonen, T. 2010. Kielelliset erityisvaikeudet ja lukemaan oppiminen. Vol 20, No. 2. [Viitattu 17.10.2014.] Niilo Mäki -säätiö. Saatavissa:

http://www.nmi.fi/bulletin/bulletin-pdf/siiskonen2_2010.pdf

Storvik-Sydänmaa, S., Talvensaari, H., Kaisvuori, T. & Uotila, N. 2012. Lapsen ja nuoren hoitotyö. Helsinki: SanomaPro.

Takala, A. & Takala M. 1980. Psykologinen kehitys lapsuusiässä. Neljäs painos. Porvoo: WSOY.

Tapaturmien ehkäisy kouluissa ja oppilaitoksissa. 2014. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 28.3.2014]. Saatavissa:

http://www.thl.fi/fi_FI/web/pistetapaturmille-fi/lapset-ja-nuoret/koulu-ja-oppilaitos

Theseus. 2014. Ammattikorkeakoulujen julkaisuarkisto [viitattu 25.11.2014].

Saatavissa: <https://www.theseus.fi/>

THL. 2014. Tapaturmien ehkäisy koulussa ja oppilaitoksessa [viitattu

28.10.2014]. Saatavissa: http://www.thl.fi/fi_FI/web/pistetapaturmille-fi/lapset-ja-nuoret/koulu-ja-oppilaitos

Turvallisuuden edistäminen oppilaitoksissa. 2013. Seurantaryhmän loppuraportti [viitattu 28.10.2014]. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:8. Saatavissa:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/tr08.pdf?lang=fi>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet [viitattu 15.5.2014]. Saatavissa:

<http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakkoarviointi-ihmistieteiss%C3%A4/periaatteet#3>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012-2014. Hyvä tieteellinen käytäntö [viitattu 25.11.2014]. Saatavissa: <http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanta>

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Väestöliitto. 2014. Nuoret. Murrosiän kasvu ja kehitys [viitattu 11.11.2014].
Saatavissa: <http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/murrosika/murrosian-kasvu-ja-kehitys/>

Yrittäjyyskasvatus 2012. Ongelmakeskeinen oppiminen (problem based learning) [viitattu 9.9.2014]. Saatavissa: <http://www.yvi.fi/sanakirja/262-ongelmakeskeinen-oppiminen-problem-based-learning>

LIITTEET

LIITE 1

Hei!

Olemme sairaanhoitajaopiskelija Vappu Salonen ja terveydenhoitajaopiskelija Annika Virtanen Lahden ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyömme yhteistyössä Jyrängön koulun kanssa. Pidämme syyskuussa 2014 viides luokkalaisille ensiapuopetusta. Opetus tapahtuu kahtena päivänä 15.9 ja 22.9. Luokan opettaja on mukana ensiapuopetuksessa.

Pidämme lapsille lyhyen kirjallisen kartoituksen ensiaputiedoista opinnäytetyötämme varten. Kartoitukset tehdään anonyyminä ennen opetusta sekä opetuksen jälkeen. Tarkoituksemme on selvittää, ovatko lasten ensiaputiedot kehittyneet opetuksen myötä. Lapsen henkilöllisyys ei paljastu missään vaiheessa. Kartoitusten tuloksia käsitellään kirjallisesti opinnäytetyössä. Pyydämme lapsilta myös kirjallisen palautteen ensiapuopetuksesta. Kartoitukset ja palautteet hävitetään opinnäytetyön valmistuttua.

Pyydämme palauttamaan alla olevan palautettavan osion koululle.

Halutessanne voitte olla yhteydessä viestiä alla oleviin sähköpostiosoitteisiin.

Ystävällisin terveisin

Vappu Salonen ja Annika Virtanen

vappu.salonen@student.lamk.fi / annika.virtanen@student.lamk.fi

Opinnäytetyön ohjaaja: Hoitotyön lehtori Eveliina Kivinen
eveliina.kivinen@lamk.fi

Palautettava osio (rasti ruutuun).

Lapseni _____

[] saa osallistua kirjalliseen ensiaputietojen kartoitukseen.

[] ei saa osallistua kirjalliseen ensiaputietojen kartoitukseen.

Huoltajan allekirjoitus _____

LIITE 2

KARTOITUS ENSIAPUTIEDOISTA

Ympyröi yksi kolmesta vastausvaihtoehdosta (kyllä, ehkä, en). Valitse se vaihtoehto, joka kuvaa parhaiten omaa osaamistasi tällä hetkellä.

1. Tiedän, mikä on yleinen hätänumero.

Kyllä Ehkä En

2. Osaan käyttää kolmioliinaa.

Kyllä Ehkä En

3. Osaan tunnistaa tajuttoman ihmisen.

Kyllä Ehkä En

4. Osaan laittaa tajuttoman henkilön kylkiasentoon.

Kyllä Ehkä En

5. Tiedän milloin käytän kylmä, koho, kompressio -hoitoa ensiapuna.

Kyllä Ehkä En

6. Osaan auttaa ystävää, jonka verensokeri on laskenut liian alas.

Kyllä Ehkä En

7. Osaan tunnistaa alhaisen verensokerin oireet.

Kyllä Ehkä En

8. Tiedän miten tehdään paineside.

Kyllä Ehkä En

LIITE 3

PALAUTE ENSIAPUOPETUKSESTA

Vastaa jokaiseen kysymykseen ympyröimällä vastausvaihtoehto, joka kuvaa omaa mielipidettäsi ensiapuopetuksesta. Viimeiseen kysymykseen voit kirjoittaa vapaasti palautetta meille ohjaajille.

1. Piditkö ensiapuopetuksesta?

Paljon Jonkin verran Vähän En ollenkaan

2. Opitko uusia asioita?

Paljon Jonkin verran Vähän En ollenkaan

3. Olisitko kaivannut opetukseen jotain lisää?

Kyllä En

4. Minkä kouluarvosanan (4-10) antaisit ensiapuopetukselle?

4 5 6 7 8 9 10

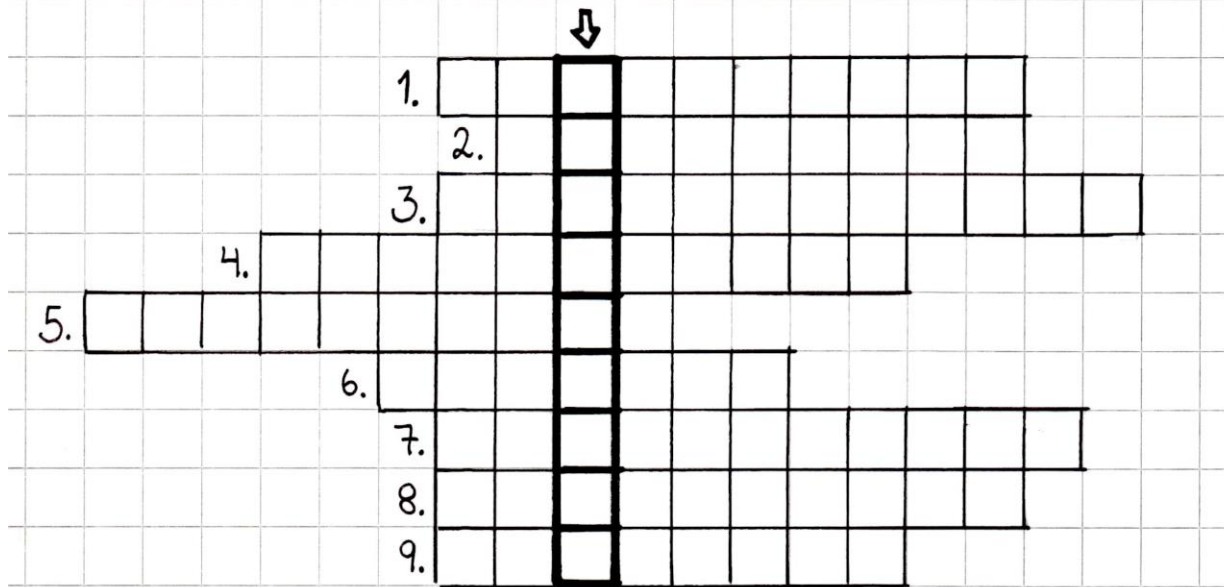
5. Mikä ilme kuvaa parhaiten kokemustasi ensiapuopetuksesta?

6. Mitä haluat sanoa meille ohjaajille?

KIITOS!

ENSIAPURISTIKKO

1. Kun soitat 112, tämä laitos vastaa.
2. Tällaisen sidoksen teet, kun autettavalla on suuri verenvuoto.
3. Matala verensokeri = _____?
4. Käännät tajuttoman henkilön tähän asentoon.
5. Mikä pitää tyrehtyttää?
6. Kun henkilö ei herää puhutteluun eikä herättelyyn, hän on silloin _____?
7. Diabeetikko mittaa tätä arvoa sormen päästä.
8. Puristus = _____?
9. Insuliinihoitoinen sairaus.

LIITE 5

E N S I A P U R I S T I K K O

① H Ä T Ä K E S K U S
② P A I N E S I D E
③ H Y P O G L Y K E M I A
④ K Y L K I A S E N T O
⑤ V E R E N V U O T O
⑥ T A J U T O N
⑦ V E R E N S O K E R I
⑧ K O M P R E S S I O
⑨ D I A B E T E S